

Primary Education Graduate Students' Views on Democracy Education in Primary Schools

Emine SAKARYA KARSLI ¹, İlay Sultan ÇÖL ², Anıl Doğukan SARIALAI³ Mehmet Kaan DEMİR⁴

Abstract

In this study, it was aimed to examine the views of primary education graduate students on democracy education in Türkiye. Qualitative research method was used since the views of primary education graduate students regarding the concept of democracy education were discussed in detail in the study. The study included 40 participants who were graduate students in the field of primary education at Çanakkale Onsekiz Mart University. Criterion sampling method was used to determine the participants. In order to reveal the views of the participants, a semi-structured interview form consisting of 6 questions prepared by experts was used and interviews were conducted online. The data obtained were analysed by more than one researcher using the content analysis method. The findings obtained through content analysis were modelled with NVIVO 14 software. In line with the findings, the participants stated that democracy education is "necessary" for a country and that the level of democracy education in Türkiye is "insufficient". The biggest obstacle to democracy education in Türkiye is seen as "educational practices". The research revealed that the curriculum in democracy education in Türkiye should be "student-oriented" and "institutional policy-oriented" studies should be carried out to improve democracy education.

Key Words

Democracy
Democracy education
Graduate students
Primary school education

About Article

Sending date: 30.03.2024
Acceptance date: 28.09.2024
E-publication date: 30.04.2025

¹ Ministry of National Education, Türkiye, eminesakaryakarsli@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0005-8270-1840>

² Ministry of National Education, Türkiye, ilaycol@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2838-4352>

³ Mersin University, Faculty of Education, Department of Education Curriculum and Instruction, Türkiye, anilsarialai@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0496-9404>

⁴ Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Türkiye, mkdemir2000@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0001-8797-0410>

Introduction

1.1. Democracy

Democracy can be expressed as a management and lifestyle based on the nation. Despite the signing of international agreements regarding human rights violations today, rights are still not defined. One of the main reasons for this is education. It is important for democracy to be evaluated as state-education-individual. Because with a regular balanced education level, the developments of life against democracy and human rights are parallel to each other. People first transfer the attitudes and social learning encountered in the family and then from the remaining teachers to their lives. The foundations of democracy are laid in the family and continue in schools, which can be stated as the smallest areas of society (Kışlalı, 1989). This is because democracy can only be learned through exposure to democratic environments (Atasoy, 1997).

It is a great responsibility for people to be able to plan their own future. In this context, democracy shares an understanding of the individual's humanity, which allows the individual to act as a signboard on his computer. Democracy contains the differences and divisions in the thoughts of individuals, who are the cornerstones of society, as a richness. Democracy is distinguished from other systems and is seen as extraordinary by defending the rights of people and valuing them just because they are human (Doğan, 2007). The indispensable part of democracy is the existence of human rights and human values (Göney, 2021). Because democracy is not only a form of government but also a way of life and contributes to the society living together in tolerance and having a peaceful life (Kaypak, 2016). Democracy enriches and gives meaning to individual life, values each member of society, and positions the individual as the core of society (Şahin, 2021). Since democracy is a way of life, it should not be seen as a goal to be achieved, but as a concept that is transmitted throughout time and inherent in life (Yeşil, 2004). Parents with a democratic attitude are those who take responsibility for creating a peaceful family environment based on mutual respect, love, and tolerance, while also showing respect to the child as a matter of courtesy. The child takes his/her place in the family with his/her own identity. It is not possible for an ideal and democracy to reach a democracy because it renews itself as the continuity of democracy and brings new requirements (Özsoy, 2004; Şahin, 2021). The level of development of democracy in a country is parallel to its level of development.

Dahl (2019) has highlighted democracy as the system that supports the self-development of its people the most. The main elements that fill this understanding are the right to freedom. People who care about democracy strive for social welfare as well as their own happiness; they are people who love to share, are tolerant, and are open to new ideas (Göney, 2021; Maboçoğlu, 1999). There are sustainable responsibilities and things to do in order to protect and ensure the continuity of democracy in a holistic way: They should actively participate in social life as democratic and fulfill their political responsibilities (Güven, 2008). Citizens should use the smart and logical way while fulfilling their political responsibilities (Göney, 2021; Yağcı, 1998). The protection and continuity of democracy can only be made possible by cultivating permanence that knows its value.

1.2. Democracy Education

The main institutions that are effective in the process of individuals gaining awareness and realizing the importance of democracy are: family, school, friends, social media, civil society organizations and political parties. However, the external factors that affect the individual the most are school and family. Therefore, the cooperation of school and family members is very important for the success of democracy education (Güven, 2008). While the school is a tool responsible for educating individuals and ensuring cultural transfer, the family is a more comprehensive school for the individual. Therefore, the first individuals to assume a teaching role in democracy education are the parents (Yeşil, 2004). As with all forms of education given to a child, democracy education also begins within the family. The environment that the family offers to the child should be loving and compassionate, liberal, and respectful towards the child by accepting the individual as an individual (Maboçoğlu, 1999). The characteristics of such an environment can be stated as the democratic understanding and attitudes between the parents. Thus, children have the opportunity to observe and internalize democratic attitudes from an early age.

Citizens can only be provided with democracy education to recognize their rights and responsibilities in many areas, especially in social and political areas within the society, as well as to consciously use and protect human rights (Göney, 2021). In addition to the fact that the school has a function that helps to convey the values of the education system and the culture of the society, since democracy is also a lifestyle dimension integrated with the culture, the school environment is seen as one of the most suitable places where democracy education can be provided to individuals (Doğanay & Sarı, 2004). The necessity of democracy education to be given in schools for the society to gain democracy awareness is supported by laws. Creating a free and democratic society and keeping this awareness alive is the responsibility of the state. The state aims to fulfill this responsibility through education and training activities. Article 11 of the Constitution also includes this issue (Gülmez, 2001). In order for democracy to become a way of life in a society, it is an important factor for individuals to be equipped with democratic attitudes and skills. Experiences ensure that the basic values of democracy are permanently internalized in the individual. For this reason, the basic guarantee of democracy is conscious citizens. The most effective source in acquiring these democratic values is education (Şimşek, 2000). John Dewey, whose first arrival in our country in 1924 and the years after, had a turning point in our educational history, gradually explains the importance of establishing democratic values in his book "Democracy and Education". According to Dewey, education is important for its continuation in social life to be meaningful (Dewey, 1996, as cited in Bali & Kanat, 2023). The concept of democracy in education was mentioned for the first time in the 4th National Education Council held in 1949. Tahsin Banguoğlu, the Minister of National Education at the time, emphasized democratic education with the phrase: "Democratic administration is a matter of new education, it is the appropriation of a new idea." and pioneered the Turkish Education System to experience a turning point in this regard. The impact of this turning point was demonstrated by the inclusion of democracy under the title of "Basic Principles of Education" in the Basic Law of National Education, which came into effect in 1973 (Göney, 2021; Okutan, 2010). With the MoNE Democracy Education and School Assemblies Directive published in 2004, regulations were made in democracy education and it was ensured that democracy education was compatible with newly prepared programs (Göney, 2021; Okutan, 2010). Unfortunately, since the project could not be implemented consistently and regularly in the country, it was a disappointment in terms of our democracy education history, and it officially ended in 2013 and de facto in 2019.

Democracy, although theoretically included in educational programs, is neglected in practice and use. This situation reveals that the education provided is of poor quality. The reason for this poor quality education is that student-centered education cannot be fully implemented in schools and that students are not given priority to acquire basic skills such as thinking and self-expression (Yeşil, 2004). Democracy education can only be achieved by ensuring that educational rights continue to exist in a way that is accessible to everyone, that all materials, educational programs and methods and techniques used by the implementer are organized in accordance with democracy and that education is democratized (Gürşimşek and Göregenli, 2004). In addition to providing materials, creating a democratic classroom environment is essential for democracy education. It is the duty of teachers to create a democratic classroom environment where students can listen to each other respectfully and express their ideas without hesitation. Democracy education is independent of the teacher's dominance because students cannot feel free and comfortable in a classroom where the teacher is the authority. If students are not allowed to create their own worlds, they cannot develop awareness about democracy and cannot implement it. Therefore, the biggest obstacle to democracy education is teachers who have adopted an imposing understanding (Duman, 2008).

Democracy education should be given to students as an effective course at every level of formal education, starting from preschool education until the end of the last year of secondary school. An uninterrupted democracy education should be given between all levels and in a way that is connected to other courses and not disconnected from life. Democracy education is a value that should be internalized by society and turned into a way of life. Therefore, democracy education is actually a process that should last a lifetime (Gülmez, 2001).

Democracy education can be defined in its simplest form as "education in which human rights are lived and the principles and rules of democracy are taught" (Kepenekçi, 2003). Democracy education aims for a free and democratic social order. In the context of this purpose, it gains continuity with the

guarantee of human rights (Gözütok, 1995). In the education process, it includes respect for the value and integrity of the student as a human being. Since the individual is in the decision-making position in democracy, the subject of democratic education is also the student. In democracy education, every child is seen as a special individual and has the same rights. However, democracy education does not mean that everyone can behave as they wish in school or teach as they wish. On the contrary, compliance with the existing rules is required in democratic education. For example, students are expected to comply with the prepared disciplinary regulations in schools. However, when the rules are requested to be changed, students are made to express their opinions openly.

It has been observed that “democratic education” and “democracy education” are examined together or confused with each other. These two concepts support each other but differ from each other in several points. In current studies, researchers have continued their studies by focusing on democratic education or the Human Rights, Citizenship and Democracy course that starts in the 4th grade of primary school (Ulusoy & Erkuş, (2016), Haçat & Demir (2017), Aktepe, (2015). Özdemir, Aydın & Çapa, (2023), Şara., Yalçın, Bıyık, & Özbek, (2023)). It is thought that the concept of democracy should be felt by individuals starting from the basic education level. For this reason, the opinions of primary school teachers on democracy education are undeniably important. This study was conducted with participants who are both postgraduate students in the field of primary school teaching and actively teaching in the field. The main purpose of the study is to reveal how primary school teachers studying in the field of primary education and living and teaching in different geographical regions of Türkiye view democracy education in the country. Therefore, since the views stated are expressed by teachers working in primary schools from the field, it will be important for democracy education in Türkiye to be taken into consideration. Since this study was conducted with primary school teachers studying for a postgraduate degree in the field of primary education, it is limited to primary schools. In addition, the following sub-problems are included in the study.

- 1- Is Democracy Education necessary for a country?
- 2- What is the level of democracy education in Türkiye?
- 3- What are the obstacles to democracy education in Türkiye?
- 4- How should the curriculum for democracy education be in Türkiye?
- 5- What should be done to develop democracy education in Türkiye?
- 6- What are the practices of in-class democracy education?

Method

When conducting qualitative research, the researcher considers how the participants make sense of the problem (Creswell, 2013, p. 187). This method is used to understand the experiences, thoughts and perspectives of the participants. Studies in the field of education show that qualitative research method is the most appropriate option to reveal the experiences of students and teachers and their views about it (Tahnh & Tahnh, 2015, p. 25). Qualitative research aims to address and explain events or situations in a social context (Arslan, 2012). In qualitative research, it is essential to adopt a holistic approach in the natural context of the researched subject by using techniques such as document analysis, interview and observation (Yıldırım & Şimşek, 2021). In research designed using qualitative methods, it is aimed to examine the event or phenomenon studied in depth (Baltacı, 2019). In this study, it is aimed to reveal the views of graduate students of primary education on democracy education in Türkiye. For this reason, the case study design, which is a descriptive research method widely used in the field of social sciences, was used. The descriptive case study enables the researcher to address the concepts, events and phenomena encountered in life with an in-depth understanding. The researcher emphasizes the uniqueness and contextual details of the situation and tries to reflect the real experiences of the participants (Yin, 2017, p. 50). In this study, an interview form was used and the data were collected in a natural way and from a holistic perspective without interfering with the study group.

Study Group

The study group of the research consists of 40 graduate students of primary education studying at Çanakkale Onsekiz Mart University in the 2022-2023 academic year. Criterion sampling, one of the

sampling methods, was used to determine the study group. When determining the sample group with the criterion sampling method, participants are included in the research in line with predetermined criteria (Yıldırım and Şimşek). The criteria for the study were determined as "education in the Primary Education program of the Department of Primary Education at Çanakkale Onsekiz Mart University" and "teaching courses including democracy education and its sub-dimensions". The students who were continuing their education in the field of primary education and who were also actively working as primary school teachers were selected for the study. Regarding democracy education and its sub-dimensions, these students were based on the fact that the courses "Comparative Education, Alternative Education, Primary School Programs, Democracy Education and Problems, Program Development and Applications in Primary School" in the curriculum contributed to specialization in the field. The aim of the research is to reveal the opinions of primary school teachers since it is important to make students feel democracy education from the basic education.

Data Collection Tools

In the research, interview questions were prepared as data collection tools and presented to the participants. In the preparation of the interview questions, the researchers first created a question pool and then decided to ask 6 questions for the purpose of the research and considering the variables. Interviews were conducted in a virtual environment. Each interview lasted approximately 30 minutes. The reason for choosing the interview method among the data collection methods was to obtain more detailed information about the research problem from the study group.

Data Analysis

The answers of the interview form for graduate students applied in the research were determined by content analysis. The reason for this is the emergence of different codes and themes that are not found in the literature (Yıldırım & Şimşek, 2021). The content analysis is done by coding and systematically categorizing the data within the framework of a certain discipline (Büyüköztürk et al., 2017). Content analysis method was used to analyze the data obtained in the study. Content analysis method is frequently used in the field of social sciences and reveals general trends related to the subject studied (Metin & Ünal, 2022). The codes obtained by the content analysis method were modeled through the NVIVO14 program. In the findings section of the study, the models are presented by including frequency values (f). The frequency values (f) indicate the number of opinions expressed, not the number of people.

Validity and Reliability

In order to ensure the validity and reliability of the research, the questions were prepared by an expert on democracy education. The questions prepared were appropriate for the purpose and kept within the framework of the problem statement. In order to ensure that the prepared questions comply with the rules of Turkish grammar and are comprehensible for the purpose of the problem, they were reviewed by different grammar field experts in the staff of the Department of Turkish and Social Sciences Education. Feedback was received in terms of the target appropriate question patterns of the research questions and the spiral staging of the questions. Necessary corrections were made by the researchers. The researchers administered the revised semi-structured interview form with 6 questions to the participants. The fact that at least two researchers agreed on common views during data analysis is among the factors that increase validity and reliability (Arslan, 2022). The data were analyzed simultaneously by two different coders, and then the emerging themes were compared. It is very important that the majority of the themes revealed by the coders are similar (Fidan & Öztürk, 2015). In order to measure the internal consistency of the reliability of the coding, Miles and Huberman's (1994) "percentage of agreement formula" " $\text{Agreement} / (\text{Agreement} + \text{Disagreement}) \times 100$ " was used. The reliability of the study was measured as 87%. According to Miles and Huberman's (1994) statement that the agreement between coders should be at least 80%, the validity and reliability of the study is high.

Findings

In this section, the findings related to the sub-objectives of the research problem are given. The findings obtained are evaluated in relation to the information in the theoretical framework.

1. Findings on the Necessity of Democracy Education for a Country

The first question asked to the primary school teachers in the study was "What is the necessity of democracy education for a country?".

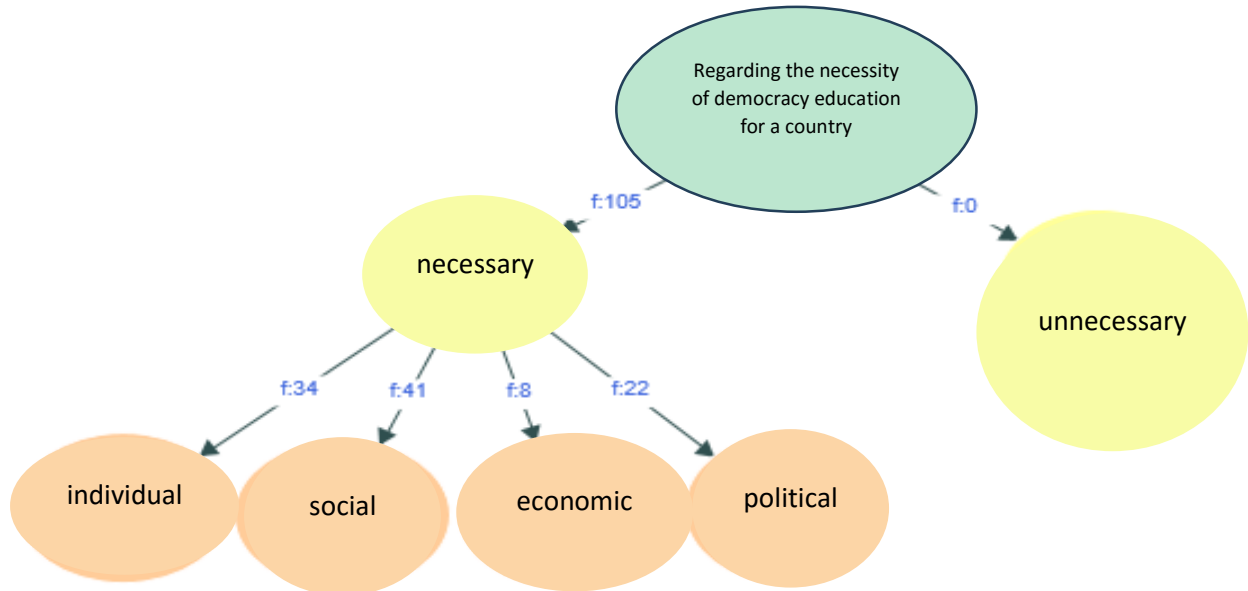

Figure 1. Modeling the necessity of democracy education for a country

According to Figure 1, graduate students' views on the necessity of democracy education for a country are divided into two as "necessary" (f:105) and "unnecessary" (f:0). However, all of the participants stated that democracy education is necessary for a country. The view that democracy education is "necessary" for a country was divided into themes as "individual" (f:34), "social" (f:41), "political" (f:22), "economic" (f:8) according to the participants' statements.

The sub-themes of the "individual" theme, based on the statements of the participants, were "ensuring the acquisition of critical thinking skills" (f:9), "ensuring personality development" (f:7), "ensuring that it becomes a way of life" (f:6), "ensuring the internalization of human values" (f:5), "ensuring the learning of personality rights" (f:5), "ensuring the acquisition of skills to support social life" (f:2).

When the statements of the participants who put forward "social" reasons among the opinions based on the necessity of democracy education for a country are examined, "raising individuals who know their fundamental rights and freedoms" (f:11), "ensuring the establishment of a sense of social belonging" (f:9), "raising individuals who respect differences" (f:9), "creating a free environment" (f:8), "establishing a social consciousness open to development and change" (f:4) were shown as reasons.

From the answers given by the participants, the sub-themes of the theme of "political" reasons were "raising active citizenship consciousness" (f:9), "having an individual-centered management style" (f:7), "a fair manager selection method" (f:2), "raising individuals with universal values" (f:1), "being able to show resistance against oppressive understanding" (f:1), "ensuring a balanced distribution of power between institutions" (f:1).

When "economic" reasons were considered, the views of "supporting development" (f:4), "raising productive individuals" (f:2), "raising individuals with vision" (f:1), "curiosity about the world economy" (f:1) emerged.

The views of some participants who see democracy education as necessary for a country due to social reasons are as follows:

S27: “For this reason, democracy education is a must in all geographies of our country that we live together with, especially in the Republic of Turkey, which aims to reach the level of contemporary civilizations and even to go even further by leaving this civilization behind.”

The view of a participant who finds democracy education necessary for “individual” reasons is as follows:

S33: “Individuals who first discover themselves, then understand the environment and the world, can perceive problems and produce solutions should be created. An educational approach that values and values the value and integrity of the student as an individual, working together, mutual respect, tolerance and personality should be adopted.”

Some of the participants who see democracy education as necessary for a country due to political reasons have the following views:

S29: “Individuals should be taught a way of life where the ideas of the political parties that take over the administrative power are mostly adopted and implemented, but also the rights and freedoms of the opposition, which consists of one or more political parties, and the citizens they represent are protected by law, and differences are respected regardless of language, religion, gender and race.”

One of those who stated that democracy education is necessary for a country due to “economic” reasons has the following view:

S4: “It is necessary for economic development and a life order based on participation.”

2. Findings on the Adequacy of the Level of Democracy Education in Türkiye

The views of the participants on the adequacy of the level of democracy education in Türkiye are as follows:

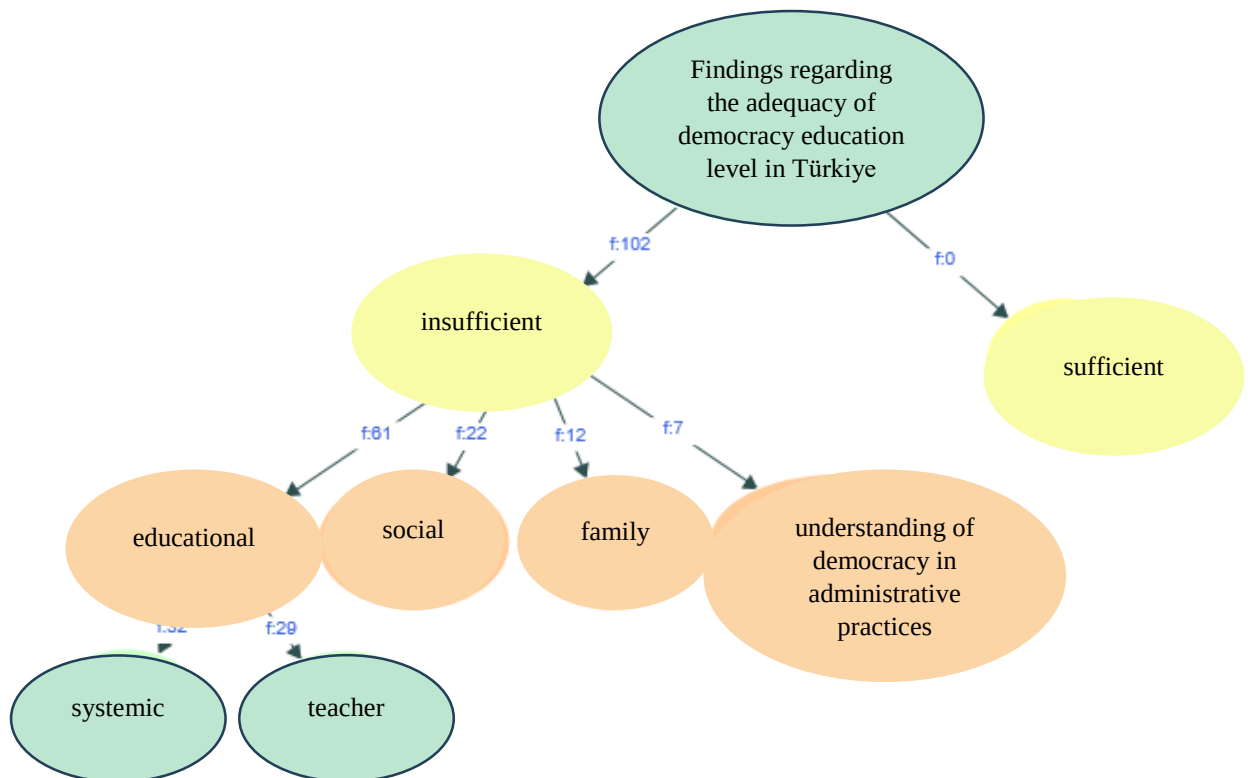

Figure 2. Modeling the adequacy of the level of democracy education in Turkey

Based on Figure 2, all of the participants find the level of democracy education in Türkiye "insufficient" (f:40). The opinions of the participants who found it inadequate were divided into themes as "educational" (f:61), "social" (f:22), "family" (f:12), "understanding of democracy in administrative practices" (f:7).

The opinions of the participants who considered the level of democracy education in Türkiye inadequate due to "educational" reasons were divided into two as "systemic" (f:32) and "teacher" (f:29). The expressions of the participants who stated "systemic" reasons are as follows: "insufficient practices in schools" (f:9), "lack of detailed coverage in the curriculum" (f:8), "continuation of traditional education approach" (f:6), "lack of adoption of democratic school culture" (f:5), "ignoring disadvantaged children" (f:2), "low level of education" (f:1), "lack of a comprehensive approach to democracy literacy" (f:1). The statements of the participants who expressed their opinions as "teacher" were grouped under the titles of "inconsistency between theory and practice" (f:9), "ignoring the activities related to the concept of democracy" (f:6), "abandoning the traditional teacher approach" (f:6), "insufficiency of teacher training programs on democracy education" (f:3), "lack of belief in democracy education" (f:1).

According to the statements of the participants who found the level of democracy education in Türkiye insufficient due to "social" reasons, "not becoming a way of life" (f:9), "not seeing the child as an individual" (f:4), "patriarchal social structure" (f:3), "lack of respect for differences of opinion" (f:3), "not adopting democratic values" (f:2), "not internalizing human rights and universal values" (f:1) emerged.

The opinions of the participants who considered the level of democracy education in Türkiye inadequate due to the "family" factor were "lack of democratic parental attitudes" (f:8), "providing an environment that supports individual development" (f:2), "failure to adapt to democracy" (f:1), "raising children with low self-awareness" (f:1).

The following were identified as the sub-themes of the "understanding of democracy in administrative practices" view: "insufficient understanding of democracy in the country's administration" (f:5), "uneasiness of misinterpretation of political expressions" (f:1), "failure to create educational content with an impartial understanding" (f:1).

One of the participants' opinions on the theme of "family" is as follows:

S1: "I do not find the level of democracy education in Türkiye sufficient. I do not think that democracy education is adequately practiced both in the family and in schools. There should be practices of democracy in families so that children can internalize it. When I think about the families in Türkiye and the family I grew up in, I cannot imagine that family meetings are held; that the opinions of both father, mother and children are taken on important issues; and that ideas are exchanged about current issues at dinner tables."

The opinions of some of the participants who consider the level of democracy education in Türkiye inadequate due to "social" reasons are as follows:

S22 : " People often fail to approach differing ideas with maturity; they may exclude those who think differently and even resort to violence. They want tolerance to be shown only to themselves. We can see that we are an impatient, quarrelsome and impatient society first in the classroom, then in hospitals, in traffic, in the bank where we have to wait in line."

The opinion of one of the participants who did not find the level of democracy education in Turkey sufficient due to "educational" reasons is as follows:

S3: "Educational practices in our country are rote learning and stereotyped. The teacher tells and the student accepts. The teacher is essential for the student to get the necessary information. Student opinion is not important. There is no democratic environment for students to develop their personality and for democratic education to be practiced in normal life. Especially in primary education, because education is rote learning, students' thinking skills are not developed, they are not encouraged to research, their skills and scientific thoughts are not formed. They do not have the necessary skills and knowledge in social life. The person hesitates to express his/her opinions. It is very difficult to expect them to be active, participatory, productive and researcher. These reasons are the result of not being able to use democracy education in life."

The opinion of a participant who found democracy education in Turkey inadequate due to "the understanding of democracy in management practices" was given:

S40: "The fact that political parties, the representatives of democracy, do not have a democratic attitude and that education is organized according to political authority rather than expert opinion shows that democracy education in Turkey is not yet at a sufficient level."

3. Findings on the Obstacles to Democracy Education in Türkiye

Participants were asked about their views on the obstacles to democracy education in Türkiye.

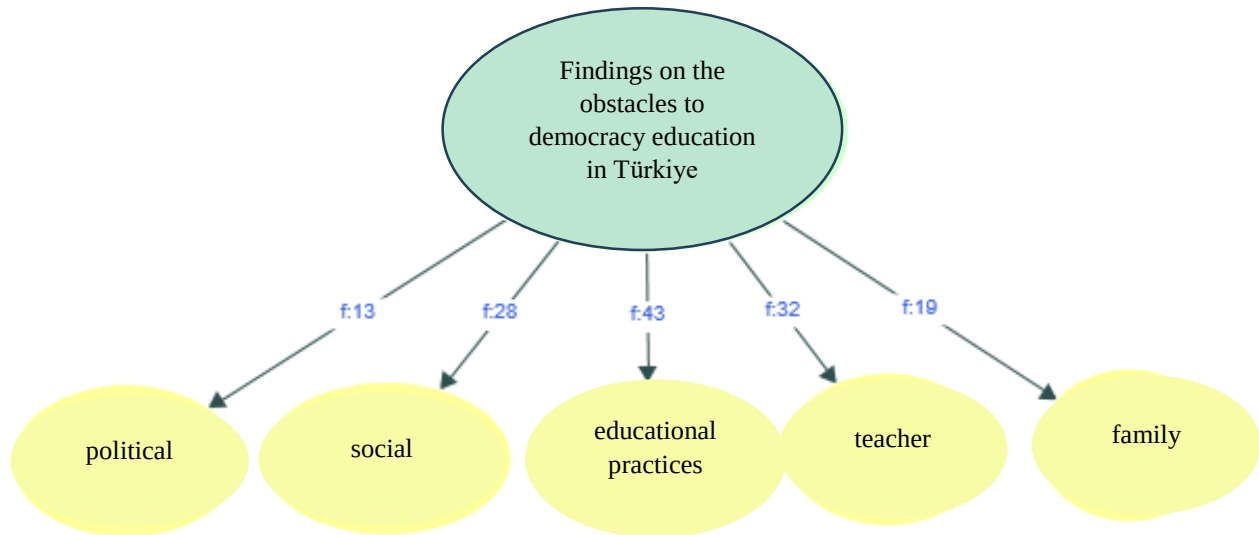

Figure 3. Modeling on the Barriers to Democracy Education in Turkey

When Figure 3 is examined, based on the opinions of the participants, the obstacles to democracy education in Türkiye are analyzed under the titles of "educational practices" (f:43), "teacher" (f:32), "social" (f:28), "family" (f:19), "political" (f:13).

The participants, who argued that "educational practices" is one of the obstacles to democracy education in Türkiye, expressed the following statements: "failure to create a democratic school and classroom culture" (f:13), "wrong educational policies" (f:11), "limitations in practice in schools" (f:7), "lack of democracy education in higher education programs" (f:5), "continuation of traditional education approach" (f:4), "insufficient space in curricula" (f:2), inequality of opportunity (f:1).

As sub-dimensions of the "teacher" theme, "weak belief in the importance of democracy education" (f:10), "authoritarian classroom management approach" (f:8), "inadequacy of transfer skills" (f:8), "teacher attitudes and behaviors" (f:5), "inadequate pre-service and in-service training" (f:1) were identified.

The participants who expressed "social" obstacles expressed their views as "not understanding the impact of democratic understanding on society" (f:8), "social pressures" (f:5), "anxiety of being a thought criminal" (f:4), "regional differences in social values" (f:4), "inability to ensure equality between individuals" (f:3), "unlimited freedom understanding of individuals" (f:3), "ignoring cultural and social values" (f:1).

The participants who saw the concept of "family" as one of the obstacles to democracy education in Türkiye expressed the views of "authoritarian family structure" (f:10), "socioeconomic status of the family" (f:4), "family attitudes in raising children" (f:3), "gender discrimination" (f:1), "patriarchal family structure" (f:1).

The participants who characterized the obstacles to democracy education in Türkiye as "political" expressed the following opinions: "the effect of political views on human relations" (f:3), "lack of equality of opportunity and opportunity" (f:2), "unqualified political language" (f:2), "the effect of political events on the country's economy" (f:2), "the effect of different views on the country's economy" (f: 2), "different views being in the minority in the country's administration" (f:1), "lack of respect for differences in religious and political views" (f:1), "political events in recent history" (f:1), "lack of a democratic administration" (f:1).

The opinion of the participant who sees one of the obstacles in front of democracy education in Türkiye as educational practices is as follows:

S16: "One of the biggest obstacles to democracy education in Türkiye is undoubtedly the effort to raise a single type of person. It is the effort to maintain an understanding of education that raises individuals who accept things as they are, who adopt traditional methods, and who only look out for personal benefit."

The opinion of one of the participants who sees one of the biggest obstacles as "teacher" is as follows:

S2: "First of all, the educators who will provide this education should realize and accept the importance of democracy education. This will be reflected in the seriousness and credibility of the education to be given to students. In short, educators who do not believe in the importance and impact of democracy education are an obstacle to democracy education in Türkiye."

The opinion of the participant who expressed one of the obstacles to democracy education as "political" reasons is as follows:

S19: "Respect for human rights, tolerance, social justice, pluralism, understanding of freedom cannot be learned where there is no freedom of demonstration and organization."

The opinion of the participant who expressed the obstacles to democracy education in Turkey as "social" obstacles is given below:

S23: "Another obstacle in Turkey is human rights. In our society, which has a patriarchal family structure, women and children's rights are not given the necessary attention. Considering that these two groups, who cannot have a say in decisions about the home, continue to repeat the same situation in the individuals they will raise in the future, democracy will continue in our country only as a so-called concept. The main goal of human rights and democracy education, "raising self-respecting and self-confident citizens, cannot be realized in individuals under pressure."

The opinion of the participant who stated that one of the obstacles in front of democracy education in Turkey is "family" is as follows:

S17: "When the family comes into play, the situation becomes unmanageable. Again, some families do not give their children responsibility and spoil them too much under the name of "freedom". Families who argue that their child's rights are violated at school criticize the teacher and interfere with his/her work."

4. Findings on the Need for Curricula in Democracy Education in Türkiye

The answers given by the participants about how the curricula should be in democracy education in Türkiye are as follows:

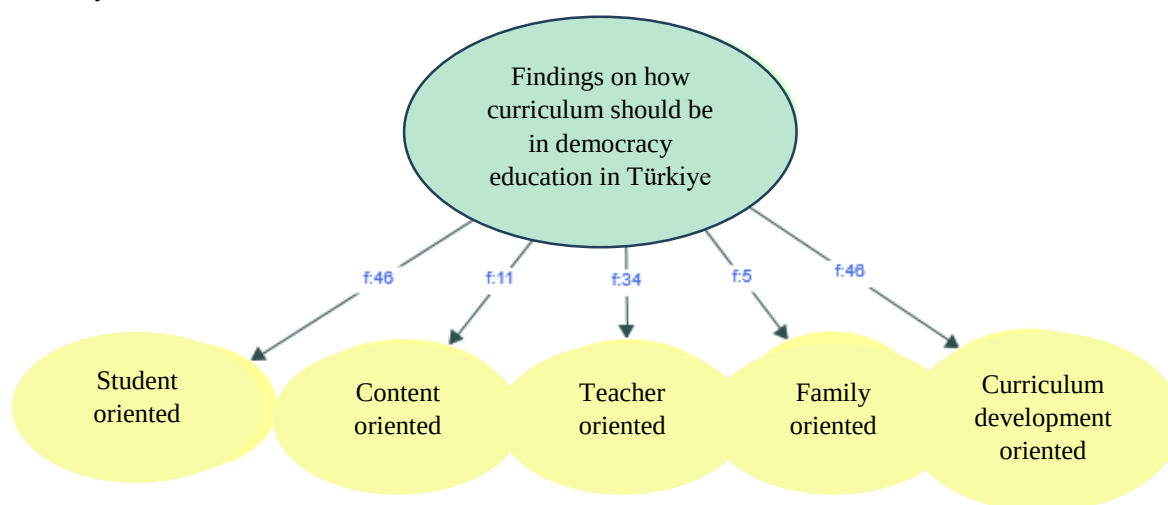

Figure 4. Modeling of how curricula should be in democracy education in Turkey

According to Figure 4, the participants stated that the education curriculum in democracy education in Türkiye should be "student-oriented" (f:46), "curriculum development-oriented" (f:46), "teacher-oriented" (f:34), "content-oriented" (f:11), "family-oriented" (f:5).

The participants who advocated the "student-oriented" view stated following opinions; "taking into account the differences between individuals" (f:12), "students being active" (f:11), "authentic experience" (f:7), "recognizing freedom of thought" (f:3), "using high-level thinking skills" (f: 3), "using appropriate teaching materials" (f:3), "aiming to raise effective world citizens" (f:2), "providing an environment of respect" (f:2), "putting the student at the center" (f:2), "integrating technology into teaching" (f:1).

Based on the opinions of the participants who expressed that studies should be carried out "for curriculum development", these expressions have been found; "It should be aimed at the development of social emotional skills" (f:5), "It should be included as an independent course" (f:5), "It should be included in primary education levels" (f:5), "It should be in accordance with the principle of vitality" (f:5), "It should be included in pre-school curricula" (f:5), "An interdisciplinary approach should be adopted" (f: 5), "It should include process-oriented assessment" (f:4), "It should include high-level thinking skills" (f:3), " It should be based on critical thinking skills" (f:2), " It should be created with a holistic approach" (f:2), " It should aim to raise an effective world citizen" (f:2), " It should create a flexible curriculum" (f:2), " It should be prepared by experts in the field" (f:1).

As the sub-themes of the theme "being "teacher-oriented", the views that "Student-centered teaching methods and techniques should be used" (f:12), "Positive classroom climate should be provided" (f:5), "It should be supported through experiences" (f:5), "Free thinking environment should be provided" (f:4), "It should be associated with daily life" (f:3), "Individual differences should be taken into account" (f:2), "Art lessons should be actively realized" (f:1) emerged.

The participants who expressed that the curricula in democracy education in Türkiye should be "content-oriented" expressed the views as "achievements should include universal human rights" (f:6), "activities related to active citizenship awareness should be included" (f:3), "the functioning of the systems of developing societies should be included" (f:1); "a simple and understandable language should be used" (f:1).

According to the statements of the participants who argued that the teaching curriculums in democracy education in Türkiye should be "family-oriented", titles such as "family education curriculums should be designed" (f:2), "family structures should be examined" (f:2), "cooperation between families and teachers should be ensured" (f:1) were reached.

One of the participants who argued that democracy education in Turkey should be "student-oriented" expressed his/her thoughts as follows:

S5: "In all educational processes, from primary school to the end of university, the system should be freed from the monopolistic mentality and the transfer of the one and only truth determined by the official ideology to students through memorization should be abandoned. All currents of thought, right or wrong, should be discussed, examined and questioned, and education should be carried out in an environment of freedom in accordance with the principles of pluralist democracy, with the student at the center. Methods based on rote memorization methods of scrutinizing, questioning and discussing should be followed, avoiding them at all costs."

The statement of one of the participants who stated that democracy education in Turkey is "program development oriented":

S21: "curricula should be created within the framework of programs in which inclusive education and curricula are felt intensively, and a new system should be created outside of traditional programs."

The opinions of some of the participants who stated that democracy education should be "teacher-oriented" are given below:

S7: "Democracy education should be effectively embedded into the education and training processes in the classroom. The most fundamental element of the education system is the teacher. First of all, the teacher should believe in human rights, the inevitability of differences, tolerance, and the beauty of democratic life style, and then he/she should make his/her students live this belief."

The opinion of a participant who stated that democracy education in Turkey should be "family-oriented" is as follows:

S23: "Families should be included in the education and they should be educated within the framework of the behaviors and information they should apply about the child."

The opinion of a participant who stated that democracy education in Turkey should be "content-oriented" is given below:

S12: "Students are expected to be able to relate their immediate environment, region and homeland to the world and space in physical and social terms; to understand how social institutions (economic, political, family, etc.) are formed; to comprehend the current cultural differences in time and in the world, to know the ways of humanity to access accurate and reliable information in the dimension of time; to understand how humanity has achieved basic values such as justice, equality, freedom, to be aware of important problems in society and in the world and to have knowledge about them"

5. Findings on the Development of Democracy Education in Türkiye

The answers given by the primary school teachers to the question "What should be the curriculum for democracy education in Türkiye?" are as follows:

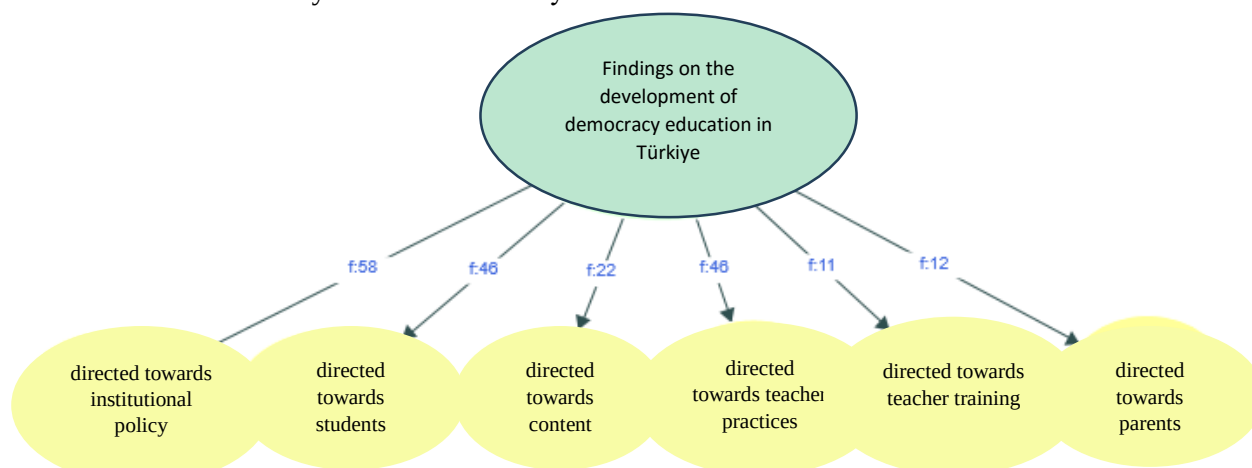

Figure 5. Modeling of what is needed to improve democracy education in Turkey

When Figure 5 is analyzed, it is seen that the participants responded that the development of democracy education in Türkiye should be "directed towards institutional policy" (f:58), "directed towards students" (f:46), "directed towards teacher practices" (f:46), "directed towards content" (f:22), "directed towards parents" (f:12), "directed towards teacher training" (f:11).

The responses of the participants who expressed the view that the development of democracy education in Türkiye should be "towards institutional policy" were grouped under the titles of "Democratic school culture should be created" (f:24), "Cooperation between education stakeholders should be strengthened" (f:15), "Equality of opportunity and opportunity should be provided" (f:9), "Cooperation with public institutions and organizations should be ensured" (f:6), "It should be applicable in every institution" (f:3), and "A suitable environment should be provided in educational institutions" (f:1).

The participants who stated that improvements should be made "for the students" presented the views that "Effective participation should be ensured in the decisions to be taken within the school" (f:20), "Equality of opportunity and opportunity should be provided" (f:9), "Priorities should be determined for interests and needs" (f:8), "Student assemblies should be given importance" (f:5), "A free environment should be provided in the classroom" (f:4).

The participants who argued that improvements should be made "for teacher practices" expressed the views that "Democratic attitudes should be developed" (f:11), "Democratic classroom management should be provided" (f:11), "Teachers should be role models in daily life" (f:9), "Teachers should include student-centered activities" (f:7), "Teachers should use techniques for discussion" (f:4), "Teachers should include team work" (f:4).

The opinions of the participants who argued that "content-oriented" improvements should be made in the development of democracy education in Türkiye were grouped under the following headings: "Curricula should be developed for practice" (f:5), "Learning environments including a holistic approach should be created" (f:5), "It should be blended with interdisciplinary activities" (f:3), "Scientific research should provide resources as a guide" (f:3), "Social skills activities should be emphasized" (f:3), "It should be included as an independent course" (f:1), "Collaborative learning environments should be created" (f:1), "Philosophy courses should be included in primary education programs" (f:1)

Participants who thought that improvements should be made "for teacher education" expressed their opinions as "Qualified in-service trainings should be prepared" (f:6), "Values education should be included in teacher training programs" (f:4), "Personal development should be given continuity" (f:1).

The opinions of the participants who expressed that changes should be made "for the family" in the development of democracy education in Türkiye are as follows: "Parents should develop awareness of democratic attitudes" (f:9), "School-family communication should be kept strong" (f:2), "Democratic family culture should be created" (f:1).

The opinion of one of the participants who stated that changes should be made "towards institutional policy" in the development of democracy education in Türkiye is given below:

S36: "Considering the impossibility of creating democratic societies without democratic schools, the functions of schools should be reviewed. The aim of democracy education in schools should be to teach democracy conceptually as well as to create and actualize a culture of democracy. The most effective method to achieve this is to enable students to take part in their own educational processes."

The opinion of one of the participants who stated that changes should be made "towards teacher practices" in the development of democracy education in Türkiye is as follows:

S41: "It is not possible for students to express themselves freely in classrooms where teachers try to teach with a harsh authority. In democracy, there is a philosophy of governing together. The presence of class management characterized by harsh authority that disregards democratic principles indicates serious problems with democracy in schools. For example, most of the teachers try to manage the class by shouting and intimidating and use punishment frequently. Most of them teach with the understanding that "I know, what I say is right." They teach with the understanding that "I know, what I say is right. Teachers need to prepare a classroom environment where students are not afraid to speak their minds. For example, different types of homework on the same subject can be organized in a way that leaves different task assignments to the students' choice."

The statements of some of the participants who stated that practices should be carried out "for teacher education" in the development of democracy education are as follows:

S27: "To design, plan, implement and develop the necessary policies in order to create and improve the professional preparation of prospective teachers studying in faculties of education on Democracy Education in cooperation with Y.Ö.K."

A participant who stated that "content-oriented" changes should be made to improve democracy education expressed his/her views as follows:

S16: "Democracy education should expand the curricula, it should not be limited to a few objectives in courses such as citizenship and life science, but should be spread to all curricula. The objectives in the program should be spread into life and based on learning by doing and living. Curricula should be student-centered and democracy education should primarily include explicit and implicit goals for students to know and express themselves, to know their rights and freedoms, to respect the rights and freedoms of others, to question, criticize and develop."

The opinion of a participant who stated that changes should be made “according to the student” in order to improve democracy education in Turkey is given below:

S5: “The priority of curricula is not to teach disciplines, but to respond to the interests and needs of students. Because the needs, requirements and expectations of each student group may be different, and it is possible to see these differences among the students in a class. This shows how important it is for curricula to be flexible in the development and education of individuals. The Ministry of National Education should increase the number of elective courses and make arrangements to enable students to take responsibility for their own education by choosing courses according to their interests, needs and requirements.”

6. Findings on Democracy Education Practices in the Classroom

In the study, the participants were asked what kind of practices teachers carry out in the classroom regarding democracy education.

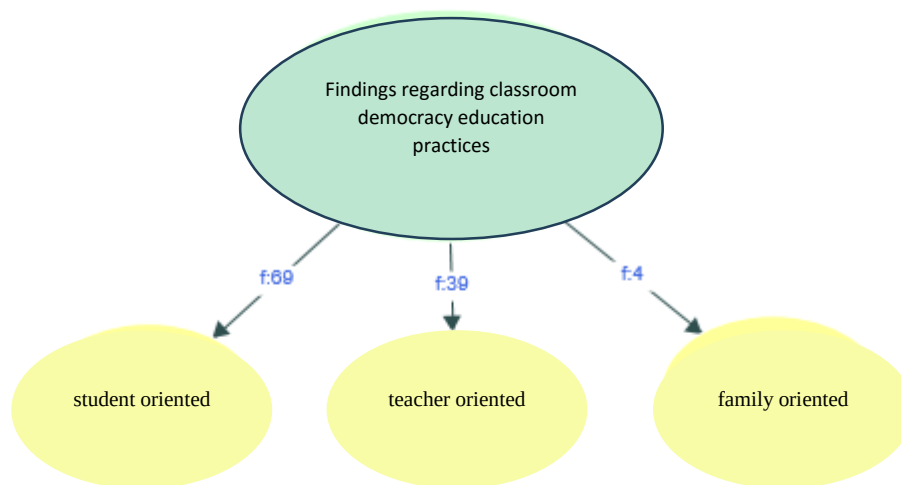

Figure 6. Modeling for classroom democracy education practices

When Figure 6 is analyzed, the participants stated that classroom democracy education practices should be "student-oriented" (f:69), "teacher-oriented" (f:39) and "family-oriented" (f:4).

The participants who thought that classroom democracy education practices in Türkiye should be "student-oriented" expressed their views as follows: "conducting activities for values education" (f:20), "determining leadership through elections" (f:12), "conducting activities for higher-order thinking skills" (f:10), "assigning responsibilities that ensure cooperation" (f:10), "using student-centered teaching methods and techniques" (f:10), "applying creative drama and role-playing activities" (f:4), "conducting activities that support social-emotional skills" (f:3).

The participants who presented their views "teacher-oriented" and expressed that teachers have a responsibility in democracy education practices in Türkiye, expressed their views as "voting on joint decisions" (f:14), "displaying democratic leader attitudes and behaviors" (f:10), "demonstrating attitudes and behaviors of democratic leaders" (f:10), "demonstrating attitudes and behaviors of democratic leaders" (f:10): 10), "being a role model with attitudes and behaviors" (f:5), "giving positive feedback" (f:4), "making sure that all students have a say" (f:2), "creating a positive classroom climate" (f:2), "guiding during the teaching process" (f:2).

The opinions of the participants who think that "family-oriented" studies should be carried out in classroom democracy education practices are grouped under the titles of "cooperating with family-teacher-guidance" (f:3), "including family participation activities" (f:1).

The opinion of one of the participants who stated that "student-oriented" studies should be carried out in classroom practices is as follows:

S13: "I believe that respect for nature, stray animals and the environment makes it easier to respect each other. We feed stray animals. We keep our environment clean. We spend a lot of time in

nature and leave the place clean. In order to have responsibilities, I assign tasks such as watering the trees on the street in summer and leaving water for animals.

In the research, the views of the participant who stated that teachers should carry out practices related to "family" in the classroom are given below:

S17: "I am in constant communication with parents and involve them in the education process. I often repeat that education and teaching are different things from each other until they understand that parents are their children's teachers. A child who cannot express himself/herself in the family environment cannot express himself/herself in the school environment. No teacher can easily fix what the parents have broken."

The opinions of some of the participants who stated that there were "teacher-oriented" activities in their classroom practices are as follows:

S36: "I do not distribute homework to my students. I leave the homework I have prepared for all my students on my desk and I want my students who want to do this homework, who think that this homework is useful for them, to take the homework and do it properly. Because I think that the homework forced on students does not contribute to the development of children."

Discussion, Conclusion and Suggestions

Discussion and Conclusion

The first sub-problem of the research, the necessity of democracy education for a country, is mostly evaluated by the primary teachers from a social perspective and stated that it is necessary for raising individuals who know their fundamental rights and freedoms. The democratization of the administration in the country and the democratization of education are directly proportional to each other. Countries with a democratic understanding will bring democratic education, and generations raised with a democratic education will nurture democracy in their countries. A study that overlaps with the findings of this research is Edwards' (2008) study, in which he found that the main purpose of education in democratic countries is to raise generations who have internalized democracy, who have placed it in their lives and who can develop this understanding. Another result obtained in the study regarding the first sub-objective is that it provides a sense of social belonging. This finding coincides with the result of Yeşil's (2003) study in which he stated that democracy education primarily focuses on the individual and prepares the ground for learning the rights and freedoms that facilitate adaptation to social life. Guttmann and Ben-Porath (2015) support the findings of this study by concluding that in societies where democracy education is based on democracy education, schools have missions such as providing children with autonomous personality development and the acquisition of knowledge and skills, as well as the acquisition of common values. For this reason, human rights and democracy education is one way to raise selfless citizens who embrace democracy and work for its protection and strengthening.

In response to the question about the necessity of democracy education for a country, which was aimed to be measured in the first sub-problem of the research, all of the participants presented opinions stating that it is necessary. According to the interviews, the necessity of democracy education for a country is mostly due to social reasons. Among the social reasons, the views of "raising individuals who know their fundamental rights and freedoms, raising a sense of social belonging, raising individuals who respect differences" come to the fore.

Regarding the second sub-problem of the research, the adequacy of the level of democracy education in Turkey, primary teachers found it inadequate in terms of education. It is stated that the practices in schools are inadequate due to systemic reasons. In this context, Göney (2021), in his study with Social Studies teachers, concluded that middle school students' perceptions of democracy were insufficient. The participants listed the reasons for this as family, stakeholders at school, and the teacher's inability to provide a democratic environment. Another opinion about inadequacy is that activities related to the concept of democracy are not given importance due to teachers. According to the pre-service social studies teachers who participated in Memişoğlu's (2022) study, for an adequate level of democracy education, it is necessary to develop democratic attitudes in the classroom, increase practices

and election activities. In addition, methods and techniques should be diversified so that students can better understand the concept of democracy. These results are similar to the findings of the research.

Regarding the second sub-problem of the research, in the interviews about the adequacy of democracy education in Turkey, all of the participants found democracy education inadequate. When we look at the reasons why democracy education in Turkey is seen as inadequate, educational factors are seen at the forefront. Educational factors are systemic and teacher-related. The majority of the participants cited systemic factors as the reason for the inadequacy of democracy education in Turkey. In the interviews, the participants drew attention to statements such as “inadequate practices in schools, the lack of detailed coverage of democracy education in the curriculum and the continuation of the traditional understanding of education”.

The third sub-problem of the research is that the biggest obstacle to democracy education in Turkey is seen by the class teachers who are doing postgraduate education as educational practices. A knowledge-level democracy education will not be sufficient to establish a democratic understanding of life in the student. For this reason, it is necessary to implement the main elements of the concept of democracy in the context of authentic experiences in the classroom climate and to carry out the teaching (Kondu and Sakar, 2013; Kuzgun, 2000). Another view that stands out in the research is the obstacles originating from the teacher. These obstacles are expressed as the weak belief in the importance of democracy education and the authoritarian classroom management approach. Kudrnac (2021) and Miklikowska, Rekker and Kdurnac (2022) reached the finding that positive attitudes develop among the students thanks to the discussion environment of the teachers regarding universal values including democratic and human rights in the classroom.

The research results are parallel to the studies in the literature. In line with the third sub-problem of the research, educational practices emerged as the biggest obstacle in the interviews conducted with the participants regarding the obstacles to democracy education in Turkey. Most of the participants who indicated educational practices as one of the obstacles to democracy education in Turkey included the views of the failure to create a democratic school and classroom culture, wrong education policies and limited practices in schools in their statements.

The fourth sub-problem of the research, which is that the curriculum in democracy education in Turkey should be focused on students and program development, stands out. Büyükkaragöz (1998) emphasizes the strengthening of students' self-control with increasing intrinsic motivation as an indicator of effective democracy education. Öztürk and Can (2020) concluded in their research that the knowledge, skills and attitudes gained in primary school are the main factors in shaping children's futures. In this context, it can be stated that children gain social values such as friendship, justice, peace, freedom, responsibility, love, respect, participation, leadership, helpfulness, citizenship and democratic behaviors in schools, which are educational environments, during primary school. Studies in the literature are similar to the findings regarding the development of social emotional skills, which are among the elements to be considered in program development.

The findings of this study regarding the inclusion of curriculum in basic education levels for program development are parallel to the findings of Samancı (2010) regarding the inclusion of activities such as student-centered, democratic classroom climate, qualified teacher guidance, respect for different opinions, increasing democratic awareness, and games that support democratic mentality in primary school curriculums.

The findings regarding the compliance of curriculum with the principle of vitality for program development are noteworthy. The development of democratic values, namely democracy education, is not limited to higher education and basic education only. Family is one of the cornerstones of democracy, therefore the importance of family in democracy education is a priority. Family attitudes are noteworthy in making democracy education meaningful for the child. While schools provide the official side of democracy education, it is also provided by schools, and it is implicitly acquired by the family and the environment (Chomsky, 2007; Bali & Hayır Kanat, 2023). In this context, Büyükkaragöz (1994) reached the finding that it is realized through implicit learning in the family environment and all environments in daily life. In all formal learning in a child's life, the family, which comes before primary school, is seen as the most important socializing element (Tan, 1989). Because there is a strong

connection between democracy and family structure. An environment with authoritarian parents cannot be expected to be democratic (Büyükkaragöz, 1994). Studies in the literature emphasize the concept of "family" in the context of individual, education and environment in democracy education. This supports the research findings.

Interviews were conducted with the participants about how democracy education should be in Turkey regarding the fourth sub-problem of the research. In this direction, the participants mostly stated that democracy education should be student-oriented and that studies should be carried out to develop programs in this regard. The views of the participants who stated that there should be a student-oriented democracy education, "individual differences should be taken into consideration, the student should be active", draw attention. The participants stated that studies should be carried out to develop programs in democracy education as "it should be aimed at the development of social emotional skills, it should be included as an independent course, it should be included in the basic education levels, it should be in accordance with the principle of vitality".

The fifth sub-problem of the research In Turkey, which is a country with a democratic education system, the importance of institutional policies for the development of democracy education is the creation of a democratic school culture. The concept of "Participation" has an important place in the establishment of democratic culture and values. Students need to be equipped with the necessary knowledge and skills to be able to actively participate in the democratic process. In the research of Okutan (2010), the finding that the inclusion of school stakeholders, primarily students, school administrators, teachers and when necessary auxiliary personnel in the management process supports these gains and ensures the development of the institutions' operational policies is consistent with the findings of the research.

School is the most important institution where the democratic values acquired by the child in the family can be enriched. In ensuring this development, it is important that discussions and criticisms in schools are carried out with respect and tolerance and democratic disciplines. In the research of Bali & Hayır Kanat (2023), it was found that the school is a democratic environment that aims to ensure equality and justice for each individual. This is parallel to the finding regarding the establishment of democratic school culture from the institutional policies revealed in this research.

Regarding the fifth sub-problem of the research, the participants expressed their views on the development of democracy education in Turkey that democracy education in Turkey can be developed with studies on institutional policies. According to this result, the statements "democratic school culture should be established, cooperation between education stakeholders should be strengthened, and equality of opportunity and possibility should be provided" stand out.

The sixth sub-problem of the research, which is the implementation of activities that include values education for the student in the classroom democracy education practices, stands out. Values are an important factor in the formation of a strong personality and character of the individual. The results of the study are similar to Şişman, Güleş & Dönmez (2010), who stated that the methods to be applied in democratic classroom activities should include open communication between students, collaborative practices, critical thinking by establishing cause-effect relationships between events, using estimation and analysis skills, and being able to solve daily life problems. It has been found that value education with level-appropriate activities in the preschool period develops emotional, social, moral and academic skills (Öztürk & Can, 2020; Lovat, 2017). In the process of acquiring democratic values, it is important to provide and express democratic attitudes and critical thinking skills (Hotaman, 2010). In the light of the mentioned studies, the findings of the research, which are in-class democracy education practices, are parallel to the importance of activities aimed at teaching values.

In line with the sixth sub-problem of the study, it was investigated how democracy education should be in in-class practices. Accordingly, the vast majority of the participants stated that in-class practices should be according to the student. According to the participants' views, practices aimed at students should be in the form of "conducting activities aimed at values education, determining leadership through elections, assigning responsibilities that ensure cooperation, and using student-centered teaching methods and techniques."

Suggestions

Based on the results of the research on the necessity of democracy education, first of all, educators need to embrace democracy. A teacher should have a character that constantly improves and renews itself and follows the path of science. In this direction, teachers should conduct their own studies on democracy and its benefits and be conscious.

One of the obstacles to democracy education in Turkey has been seen as systemic obstacles. Accordingly, democratic obstacles in our education system should be determined by experts, the recently organized curriculum should be examined and the curriculum should be renewed accordingly. Curriculum renewal studies should also be carried out with democratic processes and participation. Along with the renewal of the curriculum, textbooks and classroom practices recommended in the books should also be reviewed.

Based on the results of the research problem, teachers can be advised to break away from traditional understandings and adopt democratic practices and contemporary approaches in classroom practices. Teachers should include details about democracy in interviews with parents such as parent meetings and social environments.

References

- Aktepe, V. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde demokrasi eğitimi*. R. Sever (Ed.). Ankara: Nobel.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51 (1), 395-407.
- Arslan, M. (2012). *Araştırma yöntem ve teknikleri ders notları*, Harran Üniversitesi, Birecik Meslek Yüksekokulu, 15.
- Atasoy, A. (1997). *İlköğretim ikinci kademedeki demokrasi eğitimi ve ilköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bali, M. E., & Hayır Kanat, M. (2023). Demokrasinin gelişiminde eğitim sistemlerinin rolü: orta doğu bölgesi. *Uluslararası Sosyal Ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (19), 87-107. <https://doi.org/10.20860/ijoses.1265292>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Büyükdüvenci, S. (1998). "Türkiye'nin Demokrasi ve Eğitim Sorunsalı", *Yeni Türkiye: Cumhuriyet Özel Sayısı*, 2 (23-24), ss. 1059-1063, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Büyükkaragöz, S. (1994). Demokrasi eğitimi ve okul. *Çağdaş Eğitim*, 19 (202), 10-14.
- Büyükkaragöz, S. (1998). *Demokrasi eğitimi ve okul*. TDV Yayınları, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (23. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chomsky, N. (2007). *Demokrasi ve eğitim*. BGST Yayınları, İstanbul.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed.: M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Dahl, R. A. (2019). *Demokrasi üstüne*. (Çev. Betül Kadioğlu). Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Davies, L. (1999). Comparing definitions of democracy in education. *Compare*, 29(2), 127-140.
- Doğan, İ. (2007). *Modern toplumda vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları*, 6. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2004). Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi: Çukurova Üniversitesi örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 107-128.
- Duman, B. (2008). Öğrenme- öğretme sürecindeki entelektüel şizofrenizm. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 287-321.
- Edwards, C. (2008). *Classroom discipline & management*. New Jersey: John Wiley & Sons Publishers.
- Fidan, T. & Öztürk, İ. (2015). Perspectives and expectations of union member and non- union member teachers on teacher unions. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 5 (2), 191-220.

- Göney, H. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler derslerinde demokrasi eğitimi hakkındaki görüşleri ve değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Gözütok, F.D. (1995). *Öğretmenlerin demokratik tutumları*. Türk Demokrasi Vakfı, Ankara.
- Guttmann, A., & Ben-Porath, S. (2015). Democratic education. M.T. Gibbons (Ed) “*The encyclopedia of political thought*”. John Wiley & Sons.
- Gülmez, M. (2001). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Todaie Yayınları.
- Gürşimşek, I., & Göregenli, M. (2004). Öğretmen adayları ve öğretmenlerde demokratik tutumlar, değerler ve demokrasiye ilişkin inançlar. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayını, 77 - 85.
- Güven, A. (2008). Demokratik vatandaşlık ve tarih eğitimi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2): 337-350.
- Haçat, S. O., & Demir, F. B. (2017). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersine ilişkin görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Hotaman, D. (2010). Demokratik eğitim: Demokratik bir eğitim programı. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 29-42.
- Huberman, A. M., & Miles, M. B. (1994). Veri yönetimi ve analiz yöntemleri. N.K. Denzin ve Y.S. Lincoln (Ed.), “*Nitel araştırma El Kitabı*” (s. 428–444). Sage Yayınları, Ankara.
- İnan, S. (2016). Çocuk ve siyaset: Sosyal bilgiler dersinde (okullarda) siyaset eğitimi -bir teorik çerçeve denemesi. *V. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi (USBES) Sempozyumu*, Denizli: Pamukkale Üniversitesi. 38-46).
- Karabay Koçyiğit, B. (2004). Farklı öğretim materyalleriyle (karikatür, öykü, film) desteklenerek yürütülen öğretimin ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinin eleştirel düşünmeye katkısı. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale.
- Kaypak, Ş. (2016). Demokrasi kültürü ve hoşgörü: hatay örneğinde. 2. *Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongre (5-7 Mayıs 2016) Kitabı*, 147-160.
- Kepenekçi, Y. (2003). Demokratik okul. *Eğitim Araştırmaları*, 3(11), 44-53.
- Kışlalı, A. T. (1989). *Demokrasi Eğitiminde Öneriler Demokrasi İçin Eğitim*. Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara.
- Kondu, Z., & Sakar, T. (2013). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi niçin verilir?. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 49-60.
- Kudrnáč, A. (2021). Is Classroom political discussion able to reduce anti-immigrant attitudes in adolescents? Testing the effect of frequency, length, and topic of classroom political discussions on anti-immigrant attitudes. *Journal of Applied Social Psychology*, 52, 220-232.
- Kuzgun, Y. (2000). Eğitimde kendini gerçekleştirme. A. Şimşek (Ed.). “*Sınıfta Demokrasi*”, Eğitimsen Yayınları, Ankara.
- Lovat, T. (2017). Values education as good practice pedagogy: Evidence from Australian empirical research. *Journal of Moral Education*, 46(1), 88-96.
- Maboçoğlu, M. (1999). Demokrasi eğitimi nasıl olmalıdır?. *Eğitim ve Bilim*, 23(111).
- Memişoğlu, H. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre demokrasi eğitimi, *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2345–2358. <https://doi.org/10.26450/jshsr.3345>
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2):273-294.
- Miklikowska, M., Rekker, R., & Kdurnac, A. (2022). A little more conversation a little less prejudice: The role of classroom political discussions for youth's attitudes toward immigrants. *Political Communication*, 39(3), 405-427.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition). SAGE Publications, Calif.
- Okutan, M. (2010). Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 938-946.
- Öner, N. (1998). “*Demokrasinin Epistemolojik Dayanağı*”, *Felsefe Dünyası*, 27, Türk Felsefe Derneği Yayını, Ankara.
- Özdemir, H., Aydın, S., & Çapa, M. (2023). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitiminde demokrasi ve insan haklarının önemi. *International Journal of Progressive Studies in Education (ijopse)*, 1(1), 65–74. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7651459>
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve öğretme* (7. Baskı). Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

- Özsoy, S. (2004). Demokrasi eğitiminin imkansızlığı üzerine. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale.
- Öztürk, E., & Can A. A. (2020). The effect of music education on the social values of preschool children. *Cypriot Journal of Educational Science*, 15(5), 1053-1064
- Öztürk, S. R. (1994). *Sanata duyulan ilgi düzeyi ile demokratik tutum arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Samancı, O. (2010) Democracy education in elementary schools, *The Social Studies*, 101(1), 30-33. <https://doi.org/10.1080/00377990903285499>
- San, C. (1994) *Demokratik siyasal kültür ve insan hakları, insan hakları yyllığı*, 16, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Shafer, S. M. (1987). Human rights education in schools. In *Human Rights & Education* (pp. 191-205). Pergamon.
- Şahin, B. (2021). *Türkiye’de demokrasi eğitimi konusunda 2000-2020 tarihleri arasında yapılmış çalışmaların incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Şahinel, S. (2002), *Eleştirel düşünme*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Şara Hürsoy, P., Yalçın, D., Bıyık, M., & Özbek, M. M. (2023). Hayat Bilgisi (1-3. sınıf) öğretim programlarında yer alan kazanımların demokrasinin temel ilke ve değerleri açısından incelenmesi. *International Primary Education Research Journal*, 7(2), 51-69.
- Şimşek, A. (2000). *Sınıfta demokrasi*. (2. Baskı). Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Şişman, M., Güleş, H., & Dönmez, A. (2010). Demokratik Bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 167-182
- Tan, M. (1989). *Demokrasi eğitiminde boyutlar ve sorunlar. Demokrasi için eğitim*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Thanh, N. C., & Thanh, T. T. (2015). The interconnection between interpretivist paradigm and qualitative methods in education. *American Journal of Educational Science*, 1(2), 24-27
- Ulusoy, K., & Erkuş, B. (2016). İlkokul 4. sınıfta “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi” dersinin okutulmasına ilişkin sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 1143-1172.
- URL1: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_02/01170546_turk_milli_egitim_sistemi_190124.pdf
- URL2: <http://.> “2009 Avrupa Konseyi, Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi hakkındaki Avrupa Bildirisi Taslağı”. Erişim Tarihi: 10.01.2024
- Yağcı, E. (1998). Demokrasi ve eğitim. *Eğitim ve Bilim*, 22 (107).
- Yeşil, R. (2003). Demokratik eğitim ortamının insan hakları temeli. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2),45-54.
- Yeşil, R. (2004). İnsan hakları ve demokrasi eğitiminde yöntem, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 35-41.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, L. (2004) Demokrasi eğitiminin liberal ve toplumcu ikilemleri. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Sınıf Eğitimi Lisansüstü Öğrencilerinin İlkokullarda Demokrasi Eğitimine İlişkin Görüşleri

Emine SAKARYA KARSLI¹, İlay Sultan ÇÖL², Anıl Doğukan SARIALAI³, Mehmet Kaan DEMİR⁴

Öz

Yapılan araştırmada sınıf eğitimi lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’de demokrasi eğitimine ilişkin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada var olan demokrasi eğitimi kavramına dair sınıf eğitimi lisansüstü öğrencilerinin görüşleri detaylı şekilde ele alındığı için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi sınıf eğitimi alanında lisansüstü eğitim gören 40 katılımcı dahil olmuştur. Katılımcıların belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla uzmanlar tarafından hazırlanan ve 6 sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve online ortamda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler birden fazla araştırmacı tarafından içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi ile elde edilen bulgular NVİVO 14 programı ile modellenmiştir. Ortaya çıkan bulgular doğrultusunda katılımcılar demokrasi eğitiminin bir ülke için “gerekli” olduğunu, Türkiye’de ise demokrasi eğitimi düzeyinin “yetersiz” olduğunu dile getirmişlerdir. Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki en büyük engel “eğitsel uygulamalar” olarak görülmektedir. Araştırma, Türkiye’de demokrasi eğitiminde öğretim programının “öğrenciye yönelik” olması gerektiği ve demokrasi eğitimini geliştirmek için “kurum politikasına yönelik” çalışmalar yapılması gerektiği ile ilgili sonuçları ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler

Demokrasi
Demokrasi eğitimi
Lisansüstü öğrencileri
Sınıf eğitimi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 30.03.2024
Kabul Tarihi: 28.09.2024
E-Yayın Tarihi: 30.04.2025

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, eminesakaryakarsli@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0005-8270-1840>

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, ilaycol@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2838-4352>

³ Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim ABD, Türkiye, anilsarialai@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0496-9404>

⁴ Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, mkdemir2000@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0001-8797-0410>

Giriş

1.1. Demokrasi

Demokrasi, millet egemenliğine dayanan bir yönetim ve yaşam biçimi olarak ifade edilebilir. Günümüzde insan hakları ihlallerine ilişkin uluslararası anlaşmalar imzalanmasına rağmen yine de hak tanımamazlık devam etmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri eğitim kaynaklıdır. Demokrasi kavramını devlet-eğitim-birey bağlamında değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Çünkü bir ülkedeki toplumun eğitim düzeyi ile demokrasi ve insan haklarına karşı farkındalığın gelişmesi birbiri ile paralellik gösterir. Kişiler önce ailede, sonra okulda öğretmeninden karşılaştığı tutum ve davranışları sosyal öğrenme ile yaşamlarına transfer etmektedirler. Demokrasinin temelleri ailede atılır ve toplumun en küçük örnekleme olarak belirtilebilecek okullarda devam eder (Kışlalı, 1989) Çünkü demokrasi, sadece demokratik ortamlara maruz kalarak öğrenilir (Atasoy, 1997).

Bireylerin kendi geleceklerini planlayabilmesi büyük bir sorumluluk barındırmaktadır. Bu bağlamda demokrasi, bireyin geleceğinde tabela görevi görmesine fırsat veren, kişinin faydasına yönelik bir anlayışı paylaşmaktadır. Demokrasi, toplumun yapı taşı olan bireyin düşüncelerdeki çelişkileri ve ayrışmayı bir zenginlik olarak barındırır. Demokrasi, insanın sadece insan olma özelliğinden dolayı hakları olduğunu savunup insana değer vermesiyle diğer başlıca sistemlerden ayrılır ve üstün görülür (Doğan, 2007). Demokrasinin olmazsa olmazı insan hakları ve insani değerlerin varlığıdır (Göney, 2021). Çünkü demokrasi yönetim biçimi olmanın yanında aynı zamanda bir yaşam biçimidir ve toplumun birlikte hoşgörü içerisinde yaşamasına dolayısıyla o toplumun huzurlu bir hayat sürmesine katkıda bulunur (Kaypak, 2016). Demokrasi, bireyin yaşantısının daha değerli ve anlamlı kılınmasını sağlar, toplumdaki her bir ferdi değerli bir birey olarak ele alır ve bireyin toplumun özü olarak betimler (Şahin, 2021).

Demokrasi bir yaşam biçimi olduğu için ulaşılması gereken bir hedef olarak değil, sürece yayılmış ve yaşamın doğasında bulunan bir kavram olarak görülmelidir (Yeşil, 2004). Demokratik tutuma sahip ebeveyn, karşılıklı saygı, sevgi ve hoşgörü çerçevesinde; huzurlu bir aile ortamı için sorumluluk alan aynı zamanda da çocuğuna da aynı tutum içerisinde bir birey olarak saygı duyan kişilerdir. Çocuk aile içinde öz benliği ile yer edinir.

İdeal ve tamamlanmış bir demokrasiye ulaşmak mümkün değildir çünkü demokrasi devamlı olarak kendisini yeniler ve yeni gereklilikler getirir (Özsoy, 2004; Şahin, 2021). Bir ülkenin demokrasinin gelişimini ne düzeyde desteklediği gelişmişlik seviyesi ile paralellik gösterir.

Dahl (2019) demokrasinin insanın kendini geliştirmesini en çok destekleyen sistem olarak öne çıktığını ifade etmiştir. Bu anlayışın altını dolduran ana unsurlar; özgürce ifade özgürlüğü hakkıdır. Demokrasiye önem veren insanlar, kendi mutluluğunun yanı sıra toplumun refahı için de çabalarlar; paylaşmayı seven, hoşgörülü, yeni fikirlere açık insanlardır (Göney, 2021; Maboçoğlu, 1999). Demokrasinin korunması ve devamlılığının nitelikli bir şekilde sağlanabilmesi için vatandaşların birtakım sorumlulukları ve yapmaları gereken görevleri bulunmaktadır: Demokratik vatandaşlar sosyal hayata aktif olarak katılmalı, siyasi sorumluluklarını yerine getirmelidir (Güven, 2008). Vatandaşlar bu siyasi sorumluluklarını yerine getirirken akıl ve mantık yolunu kullanmalıdır (Göney, 2021; Yağcı, 1998). Demokrasinin korunması ve devamlılığının sağlanabilmesi ancak onun değerini bilen vatandaşların yetiştirilmesi ile mümkün kılınabilir.

1.2. Demokrasi Eğitimi

Bireylerin bilinç kazanması ve demokrasinin önemini fark etmesi sürecinde etkili olan kurumların başlıcaları: aile, okul, arkadaşlar, sosyal medya, sivil toplum örgütleri ve siyasi partilerdir. Fakat bireyi en çok etkileyen dış faktörler okul ve ailedir. Bu nedenle okulun ve aile bireylerinin iş birliği içerisinde hareket etmeleri demokrasi eğitiminin başarıya ulaşmasında oldukça önemlidir (Güven, 2008). Okul bireyleri eğitmek ve kültür aktarımını sağlamakla görevli bir araç konumunda iken birey için aile daha geniş kapsamlı bir okul niteliğindedir. Dolayısıyla demokrasi eğitiminde birey için öğretici konumundaki ilk insanlar ebeveynleridir (Yeşil, 2004). Bu nedenle çocuğa verilecek her türlü eğitimin olduğu gibi demokrasi eğitiminin de başladığı nokta ailedir. Ailenin çocuğa sunduğu ortam sevgi ve şefkat dolu, özgürlükçü, bireyi birey olarak kabul ederek çocuğuna saygı duyan bir aile ortamı olmalıdır (Maboçoğlu, 1999). Böyle bir ortamın özellikleri anne baba arasındaki demokratik anlayış ve tutumlar olarak belirtilebilir. Böylece çocuklar küçük yaşlardan itibaren demokratik tutumları gözlemlene ve içselleştirme imkanı bulurlar.

Vatandaşların toplum içindeki sosyal, siyasi alanlar başta olmak üzere birçok alandaki haklarını ve sorumluluklarını tanımaları, bunun yanında insan haklarını bilinçli olarak kullanmaları ve korumaları ancak demokrasi eğitimi ile sağlanabilir (Göney, 2021). Okulun, eğitim sisteminin değerleri ve toplumun kültürünü aktarmaya yarayan bir işlevi olmasının yanında demokrasinin de kültüre entegre bir halde yaşam biçimi boyutu olduğundan demokrasi eğitiminin bireylere kazandırılabilmesi en uygun yerlerden biri de okul ortamı olarak görülmektedir (Doğanay ve Sarı, 2004). Toplumun demokrasi bilincini kazanması için okullarda verilmesi gereken demokrasi eğitiminin gerekliliği yasalarla desteklenmiştir. Özgür ve demokratik bir toplum oluşturmak ve bu bilinci yaşatmak devletin sorumluluğu altına alınmıştır. Devlet bu sorumluluğunu eğitim öğretim faaliyetleri aracılığı ile yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Anayasanın 11. maddesi de bu konuyu içermektedir (Gülmez, 2001).

Bir toplumda demokrasinin yaşam şekline dönüşmesi için bireylerin demokratik tutum ve becerileriyle donanmış olması önemli bir etkidir. Yaşantılar bireyde demokrasinin temel değerlerini kalıcı bir şekilde özümsemesini sağlar. Bu sebeple demokrasinin temel güvencesi de bilinçli yurttaşlardır. Bu demokratik değerlerin kazandırılmasında en etkili kaynak eğitimidir (Şimşek, 2000). 1924 yılında ülkemize ilk gelişi ve sonrası eğitim tarihimize dönüm noktası gibi etkiler yapan John Dewey, "Demokrasi ve Eğitim" adlı kitabında, demokratik değerler üzerine kurulmasının önemini aşamalı olarak açıklamaktadır. Dewey'e göre, eğitim, toplumsal yaşamda devamının anlamlı olması için önem taşımaktadır (Dewey, 1996, Bali & Kanat tarafından alıntılanmıştır, 2023) 1949 yılında gerçekleşen 4. Milli Eğitim Şurasında ilk kez eğitimde demokrasi kavramından bahsedilmiştir. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu: "Demokrasi idaresi yeni bir terbiye meselesidir, yeni bir fikrin mal edilmesidir." ibaresiyle demokratik eğitime vurgu yaparak Türk Eğitim Sisteminin bu konuda dönüm noktası yaşamasına öncülük etmiştir. Bu dönüm noktasının etkisi 1973 yılında hayata geçen Milli Eğitim Temel Kanunu'nda "Eğitimin Temel İlkeleri" başlığı altında demokrasiye yer verilerek gösterilmiştir (Göney, 2021; Okutan, 2010). 2004 yılında yayınlanan MEB Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi ile demokrasi eğitiminde düzenlemeler yapılarak demokrasi eğitiminin yeni hazırlanan programlara da uyumlu hale gelmesi sağlanmıştır (Göney, 2021; Okutan, 2010). Proje ülkede maalesef istikrarlı ve düzenli uygulanmadığından demokrasi eğitimi tarihimiz açısından hayal kırıklığı olmuştur, resmen 2013' te fiilen de 2019 yılında bitmiştir.

Demokrasi, eğitim programlarında teorik olarak yer almasına rağmen uygulamalarda ve kullanımda ihmal edilmektedir. Bu durum verilen eğitimin niteliksiz olduğunu ortaya koymaktadır. Uygulanan bu niteliksiz eğitimin nedeni ise okullarda öğrenci merkezli öğretimin tam olarak gerçekleştirilemiyor oluşu ve öğrencilere düşünme, kendini ifade etme gibi temel becerilerin kazandırılmasına öncelik verilmemesidir (Yeşil, 2004).

Demokrasi eğitimi ancak eğitim haklarının herkes için ulaşılabilir şekilde varlığını sürdürmesi, ders için gerekli tüm materyallerin, eğitim programlarının ve uygulayıcının kullandığı yöntem ve tekniklerin demokrasiye uygun olarak düzenlenmesi ve eğitimin demokratikleştirilmesi ile gerçekleşebilir (Gürşimşek ve Göregenli, 2004). Materyallerin sağlanmasının yanı sıra demokratik bir sınıf ortamı oluşturulması demokrasi eğitimi için oldukça elzemdir. Öğrencilerin birbirlerini saygıyla dinleyebilecekleri ve çekinmeden fikirlerini ortaya koyabilecekleri demokratik bir sınıf iklimi yaratmak öğretmenlerin görevidir. Demokrasi eğitimi öğretmenin egemenliğinden bağımsızdır çünkü öğretmenin otorite olarak var olduğu bir sınıf içinde öğrenci kendini özgür ve rahat hissedemez. Öğrencilere kendi dünyalarını kurmaları için müsaade edilmezse demokrasiye ilişkin farkındalık geliştiremezler ve uygulayamazlar. Dolayısıyla demokrasi eğitiminin önündeki en büyük engel dayatmacı anlayışı benimsemiş öğretmenlerdir (Duman, 2008).

Demokrasi eğitiminin öğrencilere okul öncesi eğitimden başlanarak ortaöğretim son sınıf bitene kadar örgün eğitim boyunca her kademede etkili bir ders olarak verilmesi gerekmektedir. Tüm kademeler arasında ve diğer derslerle bağlantılı olacak şekilde yaşamdan kopuk olmayan ve kesintisiz bir demokrasi eğitimi verilmelidir. Demokrasi eğitimi toplum tarafından içselleştirilmesi ve yaşam biçimi haline getirilmesi gereken bir değerdir. Bu nedenle demokrasi eğitimi aslında yaşam boyu sürmesi gereken bir süreçtir (Gülmez, 2001).

Demokrasi eğitimi, en sade haliyle, "insan haklarının yaşatılarak, demokrasinin ilke ve kurallarının öğretildiği eğitim" olarak tanımlanabilir (Kepenekçi, 2003). Demokrasi eğitimi özgür ve demokratik bir toplum düzenini amaçlamaktadır. Bu amaç bağlamında da insan haklarının güvence altına alınması ile süreklilik kazanır (Gözütok, 1995). Eğitim sürecinde ise öğrencinin insan olarak

değerine ve bütünlüğüne saygıyı barındırmaktadır. Demokraside karar veren konumundaki birey olduğundan, demokratik eğitimin öznesi de öğrencidir. Demokrasi eğitiminde her çocuk özel bir birey olarak görülür ve aynı haklara sahiptir. Fakat demokrasi eğitimi, herkesin okulda istediği şekilde davranabileceği ya da istediği gibi öğretim yapabileceği anlamına gelmemektedir. Aksine, demokratik eğitimde var olan kurallara uyum gerekmektedir. Örneğin okullarda öğrencilerden hazırlanmış olan disiplin yönetmeliğine uymaları beklenir. Fakat kuralların değiştirilmesi istendiğinde öğrencilerin fikirlerini açıkça belirtmeleri sağlanır.

“Demokratik eğitim” ve “demokrasi eğitiminin” bir arada incelendiği ya da birbirine karıştırıldığı görülmüştür. Bu iki kavram birbirini destekler niteliktedir ancak birbirlerinden birkaç noktada ayrılmaktadır. Yapılan güncel araştırmalar da sık rastlanan daha çok araştırmacılar demokratik eğitim ya da ilkökul 4. Sınıfta başlayan İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersine odaklanarak çalışmalarını sürdürmüşlerdir (Aktepe, 2015; Haçat ve Demir, 2017; Özdemir, Aydın ve Çapa, 2023; Ulusoy ve Erkuş, 2016; Şara, Yalçın, Bıyık, ve Özbek, 2023). Demokrasi kavramının bireylere temel eğitim düzeyinden itibaren hissettirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin demokrasi eğitimi konusundaki görüşleri yadsınamayacak derecede önemlidir. Yapılan bu çalışma hem sınıf öğretmenliği alanında lisansüstü öğrenim gören hem de sahada aktif bir şekilde öğretmenlik görevlerini yürütmekte olan katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada temel eğitim alanında öğrenim gören ve Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinde yaşayan, öğretmenlik yapan sınıf öğretmenlerinin ülkedeki demokrasi eğitimi nasıl gördüklerini ortaya koymak temel amaçtır. Bu nedenle belirtilen görüşler ilkökullarda çalışan öğretmenler tarafından saha içerisinden ifade edildiği için dikkate alınması Türkiye’de demokrasi eğitimi açısından önemli olacaktır. Yapılan bu çalışma sınıf eğitimi alanında lisansüstü öğrenim gören sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirildiğinden dolayı ilkökullar ile sınırlı kalmaktadır. Bunun yanı sıra araştırmada aşağıda alt problemlere yer verilmiştir.

- 1- Demokrasi Eğitimi bir ülke için gerekli midir?
- 2- Türkiye’de demokrasi eğitiminin düzeyi nedir?
- 3- Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engeller nelerdir?
- 4- Türkiye’de demokrasi eğitimine yönelik öğretim programları nasıl olmalıdır?
- 5- Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesine yönelik olarak neler yapılmalıdır?
- 6- Sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamaları nasıldır?

Yöntem

Nitel araştırmalar yürütülürken araştırmacı, katılımcıların var olan problemi nasıl anlamlandırdıklarını dikkate alır (Creswell, 2013, s. 187). Bu yöntem, katılımcıların yaşantılarını, düşüncelerini ve olaylara bakış açısının anlaşılmasında kullanılır. Eğitim alanındaki çalışmalarda, öğrenci ve öğretmenlerin, deneyimlerini ve buna ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için nitel araştırma yönteminin en uygun seçenek olduğunu göstermektedir (Thanh ve Thanh, 2015, s. 25). Nitel araştırmalar olayları ya da durumları sosyal bağlamda ele alıp açıklamayı amaçlamaktadır (Arslan, 2012). Nitel araştırmalarda doküman analizi, görüşme ve gözlem gibi teknikler kullanılarak araştırılan konunun doğal bağlamında bütüncül bir yaklaşım benimsemek esastır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Nitel yöntemler kullanılarak desenlenen araştırmalarda çalışılan olayı veya olguyu derinlemesine incelemek amaçlanmaktadır (Baltacı, 2019). Araştırmada Türkiye’de demokrasi eğitime dair sınıf eğitimi lisansüstü öğrencilerinin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu sebeple, sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan ve betimsel bir araştırma yöntemi olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Betimleyici durum çalışması, araştırmacının yaşamda karşılaşılan kavram, olay ve olguları derinlemesine bir anlayışla ele alabilmesini sağlar. Araştırmacı, durumun özgünlüğünü ve bağlamsal ayrıntılarını vurgular ve katılımcıların gerçek deneyimlerini yansıtmaya çalışır (Yin, 2017, s. 50). Yapılan araştırmada görüşme formu kullanılmış olup, çalışma grubuna müdahale edilmeden veriler doğal bir şekilde ve bütüncül bir bakış açısıyla toplanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan 40 sınıf eğitimi lisansüstü öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma

grubu belirlenirken örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi ile örneklem grubu belirlenirken önceden belirlenmiş ölçütler doğrultusunda katılımcılar araştırmaya dahil edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Yapılan araştırma için “Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Lisansüstü Öğrenimi” ile “Demokrasi eğitimi ve alt boyutlarını içeren öğretim dersleri” ölçüt olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sınıf eğitimi alanında öğrenimine devam eden ve aynı zamanda aktif olarak sınıf öğretmenliği görevine devam eden öğrencilerden seçilmiştir. Bu öğrencilerin demokrasi eğitimi ve alt boyutlarına ilişkin olarak ise öğretim programında yer alan “Karşılaştırmalı Eğitim, Alternatif Eğitim, İlkokul Programlar, Demokrasi Eğitimi ve Sorunlar, İlkokulda Program Geliştirme ve Uygulamaları” derslerin yer alması ile alanda uzmanlaşmaya katkı sağlaması noktasında temellendirilmiştir. Araştırmanın yapılmasının amacı demokrasi eğitiminin öğrencilere temel eğitimden itibaren hissettirilmesi önemli olduğundan sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme soruları hazırlanmış ve katılımcılara sunulmuştur. Görüşme sorularının hazırlanmasında araştırmacılar tarafından öncelikle soru havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra araştırmanın amacına yönelik olarak ve değişkenler göz önüne alınarak 6 soru sorulmasında karar kılınmıştır. Görüşmeler sanal ortamda yapılmıştır. Her görüşme yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür. Veri toplama yöntemlerinden görüşme yönteminin seçilme nedeni araştırma problemi ile ilgili çalışma grubundan daha detaylı bilgiler elde edebilmektir.

Verilerin Analizi

Araştırmada uygulanan lisansüstü öğrencilerine ilişkin görüşme formunun cevaplar içerik analizi ile belirlenmiştir. Bunun sebebi literatürde bulunmayan farklı kod ve temaların ortaya çıkmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). İçerik analizi; verilerin belirli bir disiplin çerçevesinde kodlanması ve sistematik olarak kategorileştirilerek yapılır (Büyüköztürk vd., 2017). Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılmasının yanı sıra çalışılan konu ile ilgili genel eğilimleri ortaya koymaktadır (Metin ve Ünal, 2022). İçerik analizi yöntemi ile elde edilen kodlar NVIVO14 programı aracılığı ile modellenmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında modellemeler frekans değerleri (f) de dahil edilerek yer almaktadır. Belirtilen frekans değerleri (f) kişi sayısını değil, belirtilen görüş sayısını ifade etmektedir.

Geçerlilik ve Güvenirlik

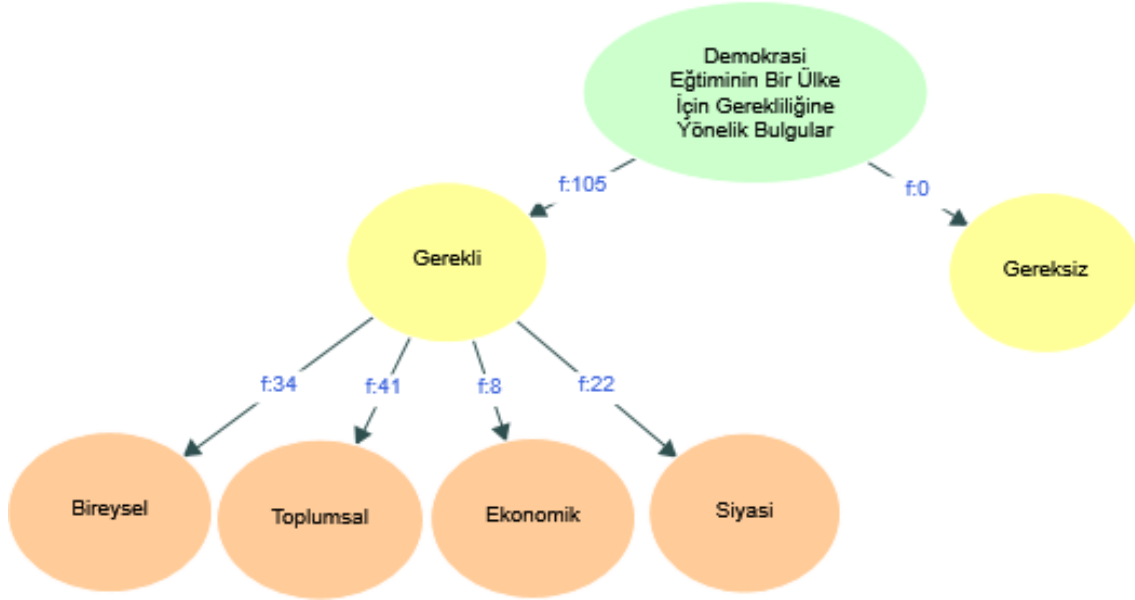
Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla, sorular demokrasi eğitimi ile ilgili bir uzman tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların amaca uygunluğuna ve problem cümlesi çerçevesinde kalmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan soruların Türkçe dilbilgisi kurallarına uyması ve problemin amacına yönelik olarak anlaşılabilirliğinin sağlanması amacıyla Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü kadrosunda yer alan farklı dilbilgisi alan uzmanları tarafından denetlenmiştir. Araştırma sorularının hedef uygun soru kalıpları ve soruların sarmal olarak aşamalandırılması bağlamında dönütler alınmıştır. Gerekli düzeltmeler araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar 6 sorunun yer aldığı revize edilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formunu katılımcılara yöneltmişlerdir. Verilerin analizi sırasında en az iki araştırmacının ortak görüşler üzerinde karar kılması geçerlik ve güvenirliliği arttıran unsurlar arasındadır (Arslan, 2022). Verilerin analizi iki farklı kodlayıcı tarafından eş zamanlı olarak gerçekleştirilmiş, daha sonra ortaya çıkan temalar karşılaştırılmıştır. Kodlayıcıların ortaya çıkardığı temaların çoğunluğunun benzer olması oldukça önemlidir (Fidan ve Öztürk, 2015). Kodlamanın güvenirliliğinin iç tutarlığın ölçülebilmesi için Miles ve Huberman’ın (1994) “uyuşum yüzdesi formülü” olan “Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” kullanılmıştır. Araştırmanın güvenirliliği %87 olarak ölçülmüştür. Miles ve Huberman’ın (1994) kodlayıcılar arasındaki uyumun en az %80 olması gerektiği ifadesine göre çalışmanın geçerlik ve güvenirliliği yüksek denebilir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın probleminin alt amaçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular, kuramsal çerçevede yer alan bilgilere ilişkin olarak değerlendirilmiştir.

1. Demokrasi Eğitiminin Bir Ülke İçin Gerekliliğine Yönelik Bulgular

Bu başlıkta araştırmanın birinci alt amacı olan “Demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekliliği nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Katılımcı cevapları analiz edilerek, “gerekli” ve “gerekli” şeklinde 2 ana temaya ayrılmıştır. Bu ana temalar ile ilişkili kodlamalar sonucu ile, “bireysel”, “toplumsal”, “ekonomik” ve “siyasal” alt temaları oluşturulmuştur. Demokrasi Eğitiminin Bir Ülke İçin Gerekliliğine Yönelik görüşleri Şekil 1’de belirtilmiştir.

Şekil 1. Demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekliliğine yönelik modellemesi

Şekil 1’e göre lisansüstü öğrencilerin demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekliliğine dair görüşleri “gerekli” (f:105), “gerekli” (f:0) olmak üzere ikiye ayrılmış. Ancak katılımcıların hepsi de demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Demokrasi eğitimi bir ülke için “gerekli” görüşü katılımcıların ifadelerine göre “bireysel” (f:34), “toplumsal” (f:41), “siyasal” (f:22), “ekonomik” (f:8) şeklinde temalara ayrılmıştır.

“Bireysel” temasının alt temaları katılımcıların ifadelerine dayanarak “eleştirel düşünebilme becerisinin kazanılmasını sağlaması” (f:9), “kişilik gelişimini sağlaması” (f:7), “yaşam biçimine dönüşmesinin sağlanması” (f:6), “insani değerlerin içselleştirilmesinin sağlanması” (f:5), “kişilik haklarını öğrenilmesinin sağlanması” (f:5), “sosyal hayatı destekleyici beceriler kazanılmasının sağlanması” (f:2) alt temaları ortaya çıkmıştır.

Demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekliliğine dayalı görüşlerden “toplumsal” nedenleri öne süren katılımcıların ifadeleri incelendiğinde “temel hak ve özgürlüklerini bilen bireylerin yetişmesi” (f:11), “toplumsal aidiyet duygusunun yerleşmesini sağlaması” (f:9), “farklılıklara saygı duyan bireylerin yetişmesi” (f:9), “özgür bir ortam oluşturmaları” (f:8), “gelişime ve değişime açık toplum bilincinin yerleşmesi” (f:4) nedenler olarak gösterilmiştir.

Katılımcıların verdikleri cevaplardan “siyasal” nedenler temasının alt temaları olarak “aktif vatandaşlık bilincinin yerleşmesi” (f:9), “birey merkezli yönetim biçimi olması” (f:7), “adil bir yönetici seçim yöntemi” (f:2), “evrensel değerlere sahip bireylerin yetişmesi” (f:1), “baskıcı anlayışa karşı direnç gösterebilme” (f:1), “kurumlar arası dengeli güç dağılımının sağlanabilmesi” (f:1) alt temalarına ulaşılmıştır.

“Ekonomik” nedenler ele alındığında “kalkınmayı desteklemesi” (f:4), “üretken bireylerin yetişmesinin sağlanması” (f:2), “vizyon sahibi bireylerin yetişmesinin sağlanması” (f:1), “dünya ekonomisine ilişkin merak” (f:1) görüşleri ortaya çıkmıştır.

Demokrasi eğitimi bir ülke için toplumsal nedenlerden dolayı gerekli gören katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö27 : “Bundan dolayı demokrasi eğitimi muasır medeniyetler seviyesine çıkmayı ve hatta bu medeniyeti geride bırakarak daha da ileriye gitmeyi hedefleyen başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere evrensel açıdan birlikte yaşadığımız ülkemizdeki tüm coğrafyalarda olmazsa olmazların başında gelmektedir.”

Demokrasi eğitimi “bireysel” nedenlerden dolayı gerekli bulan bir katılımcının görüşü şu şekildedir:

Ö33: “Önce kendini keşfeden, daha sonra çevre ve dünyayı anlayan, sorunları algılayabilen ve çözüm üreten bireyler oluşturulması gerekmektedir. Öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, hoşgörüye, kişiliğe değer ve önem veren eğitim anlayışı benimsenmelidir.”

Demokrasi eğitimi bir ülke için siyasi nedenlerden dolayı gerekli gören katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

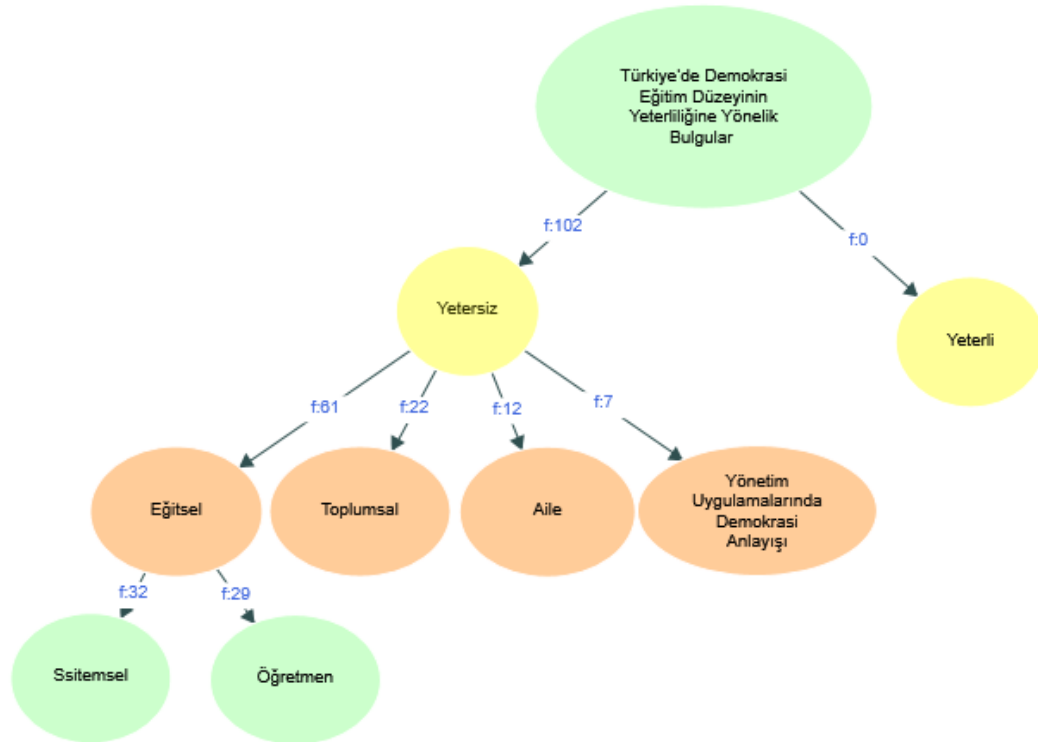
Ö29: “Yönetim erkini eline alan siyasi partilerin ağırlıklı olarak fikirlerinin benimsendiği ve uygulandığı değil, kalan bir veya birden fazla siyasi partilerden oluşan muhalefetin ve temsil ettiği vatandaşların da hak ve özgürlüklerinin yasanın koruması altında olması, dil, din, cinsiyet ve ırk ayrımı yapılmaksızın farklılıklara saygı gösterildiği bir yaşam biçimi bireylere öğretilmelidir.”

“Ekonomik” nedenlerden dolayı demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekli olduğunu ifade edenlerden birinin görüşü şu şekildedir:

Ö4: “Ekonomik olarak kalkınma gerçekleşmesi ve katılıma dayalı bir yaşam düzeni olması için gerekir.”

2.Türkiye’de Demokrasi Eğitimi Düzeyinin Yeterliliğine Yönelik Bulgular

Bu başlıkta araştırmanın ikinci alt amacı olan “Türkiye’de demokrasi eğitimi düzeyinin yeterliliği nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Katılımcı cevapları analiz edilerek, “yeterli” ve “yetersiz” şeklinde 2 ana temaya ayrılmıştır. Bu ana temalar ile ilişkili kodlamalar sonucu ile , “eğitimsel”, “toplumsal”, “aile” ve “yönetim uygulamalarında demokrasi anlayışı” alt temaları oluşturulmuştur. Türkiye’de demokrasi eğitimi düzeyinin yeterliliğine yönelik görüşleri Şekil 2’de belirtilmiştir.

Şekil 2. Türkiye’de demokrasi eğitimi düzeyinin yeterliliğine yönelik modelleme

Şekil 2’den yola çıkarak katılımcıların tamamı Türkiye’de demokrasi eğitimi düzeyini “yetersiz” (f:40) bulmaktadır. Yetersiz bulan katılımcıların neden yetersiz bulduklarına dair görüşleri

“eğitsel” (f:61), “toplumsal” (f:22), “aile” (f:12), “yönetim uygulamalarında demokrasi anlayışı” (f:7) olarak temalara ayrılmıştır.

Türkiye’de demokrasi eğitimi düzeyini “eğitsel” nedenlerden dolayı yetersiz gören katılımcıların görüşleri “sistemsel” (f:32) ve “öğretmen” (f:29) olarak ikiye ayrılmıştır. “sistemsel” nedenleri öne süren katılımcıların ifadeleri “okullarda uygulamaların yetersiz olması” (f:9), “eğitim müfredatında ayrıntılı yer almaması” (f:8), “geleneksel eğitim anlayışının devam etmesi” (f:6), “demokratik okul kültürünün benimsenmemesi” (f:5), “dezavantajlı çocukların göz ardı edilmesi” (f:2), “eğitim seviyesinin düşük olması” (f:1), “demokrasi okuryazarlığının kapsamlı ele alınmaması” (f:1) şeklindedir. “Öğretmen” şeklinde görüş bildiren katılımcıların ifadeleri “teori ile uygulama ortamlarındaki tutarsızlık” (f:9) “demokrasi kavramına ilişkin etkinliklerin önemsenmemesi” (f:6), “geleneksel öğretmen yaklaşımının terk edilmesi” (f:6), “öğretmen yetiştirme programlarının demokrasi eğitimi konusunda yetersiz olması” (f:3), “demokrasi eğitimine olan inancın olmaması” (f:1) başlıkları altında toplanmıştır.

Türkiye’de demokrasi eğitim düzeyini yetersiz bulan katılımcılardan “toplumsal” nedenleri gösterenlerin ifadelerine göre “yaşam biçimi haline gelmemesi” (f:9), “çocuğun birey olarak görülmemesi” (f:4), “ataerkil toplum yapısı” (f:3), “görüş farklılıklarına saygının olmaması” (f:3), “demokratik değerlerin benimsenmemesi” (f:2), “insan haklarının ve evrensel değerlerin özümsememesi” (f:1) ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de demokrasi eğitim düzeyini “aile” faktöründen dolayı yetersiz gören katılımcıların görüşleri “demokratik anne baba tutumunun olmaması” (f:8), “bireysel gelişimi destekleyici ortamın sağlanmaması” (f:2), “demokrasiye uyumun sağlanamaması” (f:1), “öz farkındalığı düşük çocukların yetişmesi” (f:1) olarak ele alınmıştır.

“Yönetim uygulamalarında demokrasi anlayışı” görüşünün alt temaları olarak şunlar belirlenmiştir: “ülke yönetiminde demokrasi anlayışının yetersiz kalması” (f:5), “siyasi ifadelerin yanlış yorumlanma korkusu” (f:1), “eğitim içeriklerinin tarafsız bir anlayışla oluşturulamaması” (f:1).

Katılımcılardan “aile” temasına yönelik görüşlerden biri şu şekildedir:

Ö1: “Ben Türkiye’deki demokrasi eğitimi düzeyini yeterli bulmuyorum. Hem ailede hem de okullarda demokrasi eğitiminin yeterli yapıldığını düşünmüyorum. Ailelerde demokrasinin uygulamaları olmalı ki çocuk bunu özümsemeli. Türkiye’deki aileleri ve kendi yetiştiğim aileyi düşününce aile toplantılarının yapıldığı; önemli konularda hem babanın, hem annenin, hem de çocukların fikirlerinin alındığı; yemek sofralarında güncel konularla ilgili fikir alışverişlerinin yapıldığını hayal edemiyorum.”

Katılımcılardan Türkiye’de demokrasi eğitimi düzeyini “toplumsal” nedenlerden dolayı yetersiz görenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö22 : “İnsanlar birbirlerinin fikirlerini olgunlukla karşılamıyor kendileri gibi düşünmeyenleri her türlü dışlayıp şiddete başvurabiliyorlar. Hoşgörüyü sadece kendilerine gösterilsin istiyorlar. Geçimsiz ve kavgacı sabırsız bir toplum olduğumuzu önce sınıfta sonrasında hastanelerde, trafikte, bankada sırada beklememiz gereken yerlerde görebiliyoruz.”

Türkiye’deki demokrasi eğitimi düzeyini “eğitsel” nedenlerden dolayı yeterli bulmayanlardan birinin görüşü aşağıdaki gibidir:

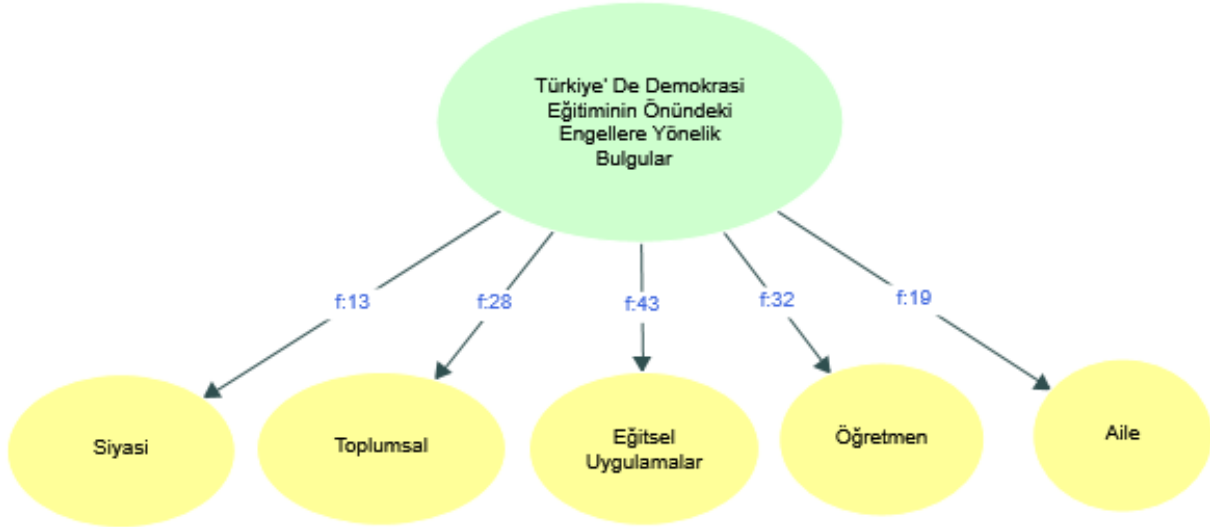
Ö3: “Ülkemizdeki eğitim uygulamaları, ezbercidir, kalıplaşmıştır. Öğretmen anlatır öğrenci kabul eder. Öğrencinin gerekli bilgileri alması için öğretmen şarttır. Öğrenci görüşünün önemi yoktur. Öğrencinin kişiliğini geliştirmesi, demokratik eğitimin normal hayattaki uygulamaları için demokratik bir ortam yoktur. Özellikle ilköğretim çağlarında eğitim ezberci olduğu içi, öğrencinin düşünme yetenekleri gelişmez, araştırmaya sevk etmez kişinin becerileri, bilimsel düşünceleri oluşmaz. Toplumsal yaşamda gerekli beceriye, bilgiye sahip değildir. Kişi fikirlerini söylemekten çekinir. Aktif, katılımcı üretken, araştırmacı olmasını beklemek çok güçtür. İşte bu nedenler, demokrasi eğitiminin hayatta kullanamamanın bir sonucudur.”

Türkiye’deki demokrasi eğitimini “yönetim uygulamalarında demokrasi anlayışından” dolayı yetersiz bulan bir katılımcının görüşüne yer verilmiştir:

Ö40: “Demokrasinin temsilcisi siyasi partilerin demokratik bir tutum içinde olmaması, eğitimin uzman görüşüne göre değil siyasi otoriteye göre düzenlenmesi Türkiye’de demokrasi eğitiminin henüz yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.”

3. Türkiye’de Demokrasi Eğitiminin Önündeki Engellere Yönelik Bulgular

Bu başlıkta araştırmanın üçüncü alt amacı olan “Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engeller nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Katılımcı cevapları analiz edilerek, “siyasi”, “toplumsal”, “eğitsel uygulamalar”, “öğretmen” ve “aile” şeklinde 5 ana temaya ayrılmıştır. Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engellere yönelik bulgular Şekil 3’de belirtilmiştir.

Şekil 3. Türkiye’de Demokrasi Eğitiminin Önündeki Engellere Yönelik modelleme

Şekil 3 incelendiğinde katılımcıların görüşlerine dayanarak Türkiye’deki demokrasi eğitiminin önündeki engeller “eğitsel uygulamalar” (f:43), “öğretmen” (f:32), “toplumsal” (f:28), “aile” (f:19), “siyasi” (f:13) başlıkları altında incelenmiştir.

“Eğitsel uygulamalar” Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engellerden biridir görüşünü savunan katılımcılar “demokratik okul ve sınıf kültürü oluşturulamaması” (f:13), “yanlış eğitim politikaları” (f:11), “okullarda uygulamadaki sınırlılık” (f:7), “yükseköğretim programlarındaki demokrasi eğitiminin eksik olması” (f:5), “geleneksel eğitim anlayışının devam etmesi” (f:4), “öğretim programlarında yeterince yer verilmemesi” (f:2), fırsat eşitsizliği (f:1) ifadelerini dile getirmişlerdir.

“Öğretmen” temasının alt boyutları olarak “demokrasi eğitiminin önemine ilişkin inancın zayıf olması” (f:10), “otoriter sınıf yönetim anlayışı” (f:8), “transfer becerisinin yetersizliği” (f:8), “öğretmenin tutum ve davranışları” (f:5), “hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimin niteliksiz olması” (f:1) belirlenmiştir.

“Toplumsal” engelleri dile getiren katılımcılar görüşlerini “demokratik anlayışın topluma etkisinin anlaşılmaması” (f:8), “toplumsal baskılar” (f:5), “düşünce suçlusu olma kaygısı” (f:4), “toplumsal değerlerdeki bölgesel farklılıklar” (f:4), “kişiler arası eşitliğin sağlanamaması” (f:3), “kişilerin sınırsız özgürlük anlayışı” (f:3), “Kültürel ve toplumsal değerlerin göz ardı edilmesi” (f:1) şeklinde ifade etmişlerdir.

“Aile” kavramını Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engellerden biri olarak gören katılımcılar “otoriter aile yapısı” (f:10), “ailenin sosyoekonomik durumu” (f:4), “çocuk yetiştirilmesindeki aile tutumları” (f:3), “cinsiyet ayrımcılığı” (f:1), “ataerkil aile yapısı” (f:1) görüşlerini ifade etmişlerdir.

Türkiye’deki demokrasi eğitiminin önündeki engelleri “siyasi” olarak nitelendiren katılımcılar “siyasi görüşlerin insan ilişkileri üzerindeki etkisi” (f:3), “fırsat ve imkan eşitliğinin bulunmaması” (f:2), “siyaset dilinin niteliksizliği” (f:2), “siyasi olayların ülke ekonomisine etkisi” (f:2), “farklı görüşlerin ülke yönetiminde azınlıkta kalması” (f:1), “inançsal ve politik görüş farklılıklarına saygı gösterilmemesi” (f:1), “yakın tarihteki siyasi olaylar” (f:1), “demokratik bir yönetim olmaması” (f:1) olarak görüş bildirmişlerdir.

Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engellerden birini “eğitsel uygulamalar” olarak gören katılımcının görüşü aşağıdaki gibidir:

Ö16: “Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki en büyük engellerden biri kuşkusuz tek tip insan yetiştirme çabasıdır. Olanı olduğu gibi kabul eden, geleneksel yöntemleri benimseyen sadece kişisel yararı gözeten bireyler yetiştiren bir eğitim anlayışının sürdürülme çabasıdır.”

En büyük engellerden birini “öğretmen” olarak gören katılımcılardan birinin görüşü şu şekildedir:

Ö2: “Öncelikle bu eğitimi verecek eğitimcilerin demokrasi eğitiminin önemini fark etmeleri ve kabullenmeleri gerekmektedir. Bu durum öğrencilere verilecek olan eğitimin ciddiyetine ve inandırıcılığına da yansıtacaktır. Kısacası demokrasi eğitiminin önemine ve etkisine inancı olmayan eğitimciler Türkiye’de demokrasi eğitiminin önünde bir engeldir.”

Demokrasi eğitiminin önündeki engellerden birini “siyasi” sebepler olarak ifade eden katılımcının görüşü şu şekildedir:

Ö19: “insan haklarına saygı, hoşgörü, sosyal adalet, çoğulculuk, özgürlük anlayışı, gösteri ve örgütlenme özgürlüğünün olmadığı yerde öğrenilemez.”

Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engelleri “toplumsal” engeller olarak ifade eden katılımcının görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

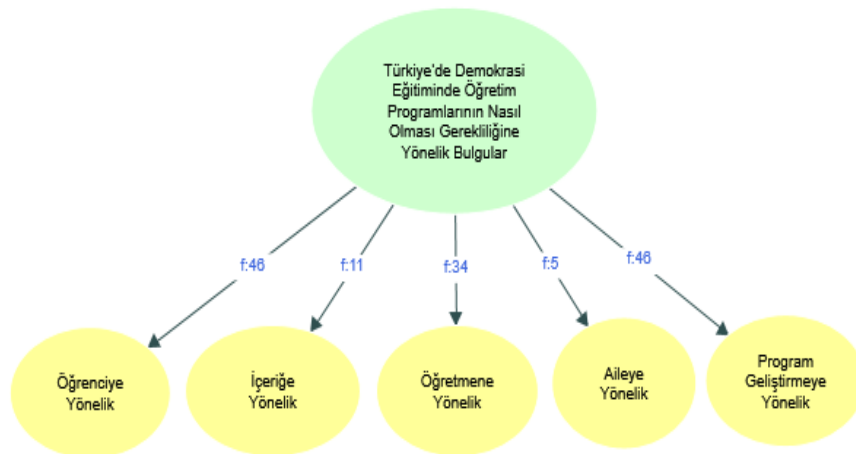
Ö23: “Türkiye’de bir diğer engel insan haklarıdır. Ataerkil bir aile yapısına sahip toplumumuzda kadın ve çocuk haklarına gerekli özen gösterilmemektedir. Ev ile ilgili kararlarda söz sahibi olamayan bu iki grup, gelecekte yetiştirecekleri bireylerde de aynı durumu tekrarlamaya devam ettiği düşünülürse demokrasi sadece sözde bir kavram olarak ülkemizde devam edecektir. İnsan hakları ve demokrasi eğitiminin en baş amacı ‘kendine saygı ve kendine güveni bilen vatandaşlar yetiştirmek ifadesi baskı içindeki bireylerde kesinlikle oluşmamaktadır.’”

Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engellerden birinin “aile” olduğunu belirten katılımcının görüşü şu şekildedir:

Ö17: “İşin içine aile girince durum içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Yine bazı aileler çocuklarına sorumluluk vermemekte, onları “özgürlük” adı altında gereğinden fazla şımartmaktadır. Okulda çocuğunun hakkının ihlal edildiğini savunan aileler öğretmeni eleştirip onun işine karışmaktadır.”

4. Türkiye’de Demokrasi Eğitiminde Öğretim Programlarının Nasıl Olması Gerekliliğine Yönelik Bulgular

Bu başlıkta araştırmanın dördüncü alt amacı olan “Türkiye’de demokrasi eğitiminde öğretim programlarının nasıl olması gerekir?” sorusuna cevap aranmıştır. Katılımcı cevapları analiz edilerek, “öğrenciye yönelik”, “içeriğe yönelik”, “öğretmene yönelik”, “aileye yönelik” ve “program geliştirmeye yönelik” şeklinde 5 ana temaya ayrılmıştır. “Türkiye’de demokrasi eğitiminde öğretim programlarının nasıl olmasına yönelik bulgular Şekil 4’de belirtilmiştir.

Şekil 4. Türkiye’de demokrasi eğitiminde öğretim programlarının nasıl olması gerekliliğine yönelik modelleme

Şekil 4'e göre katılımcılar Türkiye'de ilkokullarda demokrasi eğitiminde eğitim öğretim programlarının "öğrenciye yönelik" (f:46), "program geliştirmeye yönelik" (f:46), "öğretmene yönelik" (f:34), "içeriğe yönelik" (f:11), "aileye yönelik" (f:5) olması gerektiğini dile getirmişlerdir.

"Öğrenciye yönelik" görüşünü savunan katılımcılar "bireyler arası farklılıkların dikkate alınması" (f:12), "öğrencinin aktif olması" (f:11), "otantik yaşantı" (f:7), "düşünce özgürlüğünün tanınması" (f:3), "üst düzey düşünme becerilerinin kullanılması" (f:3), "uygun öğretim materyallerinin kullanılması" (f:3), "etkin dünya vatandaşı yetiştirilmesi hedeflenmeli" (f:2), "saygı ortamının sağlanması" (f:2), "öğrenciyi merkeze almalı" (f:2), "teknolojinin öğretime entegre edilmesi" (f:1) görüşlerini ifade etmiştir.

"Program geliştirmeye yönelik" çalışmalar yapılması gerektiğini dile getiren katılımcıların görüşlerine dayanarak "sosyal duygusal becerilerin gelişimine yönelik olmalı" (f:5), "bağımsız ders olarak yer almalı" (f:5), "temel eğitim kademelerinde yer almalı" (f:5), "hayatilik ilkesine uygun olmalı" (f:5), "okul öncesi öğretim programlarında yer almalı" (f:5), "disiplinler arası bir yaklaşım benimsenmeli" (f:5), "süreç odaklı değerlendirmeyi içermeli" (f:4), "üst düzey düşünme becerilerini içermeli" (f:3), "eleştirel düşünme becerisini temele almalı" (f:2), "bütüncül bir yaklaşımla oluşturulmalı" (f:2), "etkin bir dünya vatandaşı yetiştirilmesi hedeflenmeli" (f:2), "esnek bir müfredatın oluşturulması" (f:2), "alanında uzman kişiler tarafından hazırlanmalı" (f:1) ifadelerine ulaşılmıştır.

"Öğretmene yönelik" olmalı temasının alt temaları olarak "öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması" (f:12), "olumlu sınıf iklimi sağlanmalı" (f:5), "yaşantılar yoluyla desteklenmeli" (f:5), "özgür düşünce ortamı sağlanmalı" (f:4), "gündelik yaşamla ilişkilendirilmeli" (f:3), "bireysel farklılıkların dikkate alınması sağlanmalı" (f:2), "sanat derslerinin aktif olarak gerçekleşmesi" (f:1) görüşleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de demokrasi eğitiminde öğretim programlarının "içeriğe yönelik" olması gerektiğini dile getiren katılımcılar "kazanımlar evrensel insan haklarını içermeli" (f:6), "aktif yurttaşlık bilincine ilişkin etkinlikler yer almalı" (f:3), "gelişen toplumların sistemlerinin işleyişine yer verilmeli" (f:1); "sade ve anlaşılır bir dil kullanılmalıdır" (f:1) görüşlerini ifade etmişlerdir.

Türkiye'de demokrasi eğitiminde öğretim programlarının "aileye yönelik" olması gerektiğini savunan katılımcıların ifadelerine göre "aile eğitimi programları tasarlanmalı" (f:2), "aile yapıları incelenmeli" (f:2), "aile ve öğrenciler arası iş birliği sağlanmalı" (f:1) başlıklarına ulaşılmıştır.

Türkiye'de demokrasi eğitiminin "öğrenciye yönelik" olması gerektiğini savunan katılımcılardan biri düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

Ö5: "İlköğretimden üniversite sonuna dek, bütün eğitim süreçlerinde, sistem tekelsiz zihniyet niteliğinden kurtarılarak, resmi ideolojinin belirlediği tek ve biricik doğrunun ezber yoluyla öğrenciye aktarılmasından vazgeçilmelidir. Doğru veya yanlış, bütün düşünce akımları tartışmalı, irdelemeli, sorgulamalı bir biçimde ele alınarak eğitim, çoğulcu demokrasinin ilkelerine uygun bir özgürlük ortamında, öğrenci merkeze alınarak gerçekleştirilmelidir. Ezbere dayalı yöntemlerden kesinlikle kaçınarak, irdelemeli, sorgulamalı, tartışmalı yöntemler izlenmelidir."

Türkiye'de demokrasi eğitiminin "program geliştirmeye yönelik" olduğu görüşünü belirten katılımcılardan birinin ifadesi:

Ö21: "öğretim programları kapsayıcı eğitim ve öğretim programlarının yoğun olarak hissedildiği programlar çerçevesinde oluşturulmalı geleneksel programların dışında yeni bir sistem oluşturulmalıdır."

Demokrasi eğitiminin "öğretmene yönelik" olması gerektiğini ifade edenlerden bazılarını görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Ö7: "Sınıf içindeki eğitim öğretim süreçlerinin içine demokrasi eğitimi etkili bir biçimde yerleştirilmelidir. Eğitim sisteminin en temel ögesi öğretmendir. Önce öğretmenin insan haklarına, farklılıkların kaçınılmazlığına, hoşgörüye, demokratik yaşam biçiminin güzelliğine inanması ve ardından da öğrencilerine bunu yaşatması gerekir."

Türkiye’de demokrasi eğitiminin “aileye yönelik” olmasını gerektiğini belirten bir katılımcının görüşü şu şekildedir:

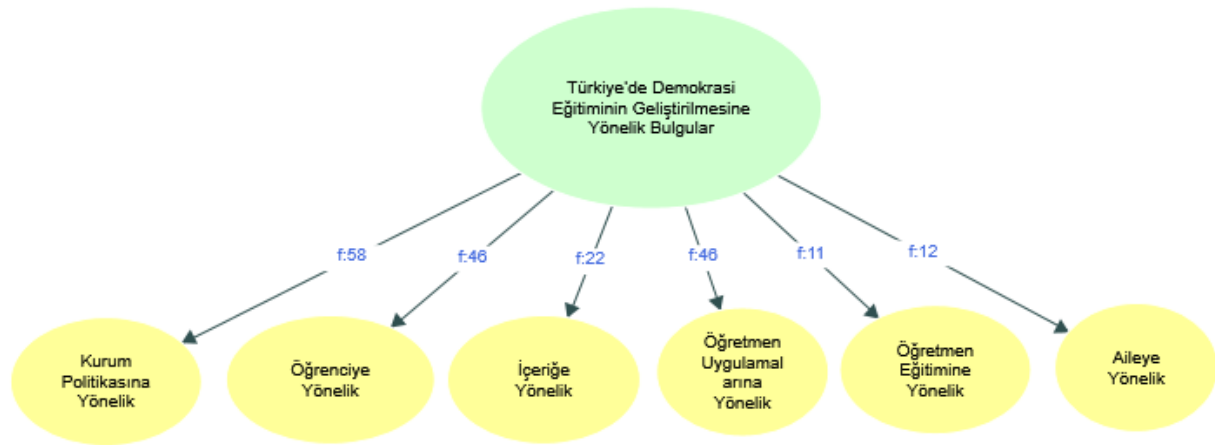
Ö23: “Eğitim içerisinde aileleri de eğitime katmalı ve onları çocuk konusunda uygulamaları gereken davranış ve bilgiler çerçevesinde eğitilmeleri sağlanmalıdır”

Türkiye’de demokrasi eğitiminin “içeriğe yönelik” olması gerektiğini ifade eden bir katılımcının görüşü aşağıda verilmiştir:

Ö12: “Öğrencilerin yakın çevresini bölgesini ve yurdunu dünya ve uzayla fiziksel ve sosyal açılardan ilişkilendirebilme; sosyal kurumların (ekonomik, politik, aile vb.) nasıl oluştuğunu anlama; zaman içinde ve dünyada şu andaki kültürel farklılıkları kavrayabilme, zaman boyutu içinde insanlığın doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilme; insanlığın adalet, eşitlik, özgürlük gibi temel değerlere nasıl ulaştığını anlama, toplumda ve dünyada yaşanan önemli sorunların farkında olma ve onlar hakkında bilgi sahibi olma becerilerine sahip olmaları beklenmektedir”

5. Türkiye’de Demokrasi Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Bulgular

Bu başlıkta araştırmanın beşinci alt amacı olan “Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesi nelere yönelik olmalıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Katılımcı cevapları analiz edilerek, “kurum politikasına yönelik”, “öğrenciye yönelik”, “içeriğe yönelik”, “öğretmen uygulamalarına yönelik”, “öğretmen eğitimine yönelik” ve “aileye yönelik”, şeklinde 6 ana temaya ayrılmıştır. Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesi nelere yönelik bulgular Şekil 5’de belirtilmiştir.

Şekil 5. Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesi nelere yönelik modelleme

Şekil 5 incelendiğinde katılımcılar tarafından Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesi “kurum politikasına yönelik” (f:58), “öğrenciye yönelik” (f:46), “öğretmen uygulamalarına yönelik” (f:46), “içeriğe yönelik” (f:22), “aileye yönelik” (f:12), “öğretmen eğitimine yönelik” (f:11) olarak cevaplanmıştır.

Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesi “kurum politikasına yönelik” görüşünü dile getiren katılımcıların yanıtları “demokratik okul kültürü oluşturulmalı” (f:24), “eğitim paydaşları arasında iş birliği güçlendirilmeli” (f:15), “fırsat ve imkan eşitliği sağlanmalı” (f:9), “kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği sağlanmalı” (f:6), “her kurumda uygulanabilir olması” (f:3), eğitim kurumlarında uygun ortam sağlanabilmesi” (f:1) başlıkları altında toplanmıştır.

“Öğrenciye yönelik” geliştirmeler yapılması gerektiğini ifade eden katılımcılar “okul içi alınacak kararlarda etkin katılımın sağlanması” (f:20), “fırsat ve imkan eşitliği sağlanmalı” (f:9), “ilgi ve ihtiyaçlara yönelik öncelikler belirlenmeli” (f:8), “öğrenci meclislerine önem verilmeli” (f:5), “sınıf içi özgür bir ortam sağlanmalı” (f:4) görüşlerini sunmuşlardır.

“Öğretmen uygulamalarına yönelik” iyileştirmeler yapılması gerektiğini savunan katılımcılar “demokratik tutum geliştirilmeli” (f:11), “demokratik sınıf yönetimi sağlanmalı” (f:11), “gündelik hayatta rol model olmalı” (f:9), “öğrenci merkezli etkinliklere yer vermeli” (f:7), “tartışmaya yönelik teknikler kullanılmalı” (f:4), “ekip çalışmalarına yer vermeli” (f:4) görüşlerini dile getirmişlerdir.

Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesinde “içeriğe yönelik” iyileştirmeler yapılması gerektiğini savunan katılımcıların görüşleri şu başlıklar altında toplanmıştır: “uygulamaya yönelik öğretim programları geliştirilmeli” (f:5), “bütüncül yaklaşımı içeren öğrenme ortamları oluşturulmalı” (f:5), “disiplinler arası etkinliklerle harmanlanmalı” (f:3), “bilimsel araştırmalar rehber olarak kaynak sağlamalı” (f:3), “sosyal beceri etkinliklerine ağırlık verilmeli” (f:3), “bağımsız bir ders olarak yer verilmeli” (f:1), “işbirlikçi öğrenme ortamları oluşturulmalı” (f:1), “temel eğitim programlarında felsefe derslerine yer verilmeli” (f:1)

“Öğretmen eğitime yönelik” iyileştirmeler yapılması gerektiğini düşünen katılımcılar “nitelikli hizmet içi eğitimler hazırlanmalı” (f:6), “öğretmen yetiştirme programlarında değerler eğitime yer verilmeli” (f:4), “kişisel gelişimine süreklilik kazandırılmalı” (f:1) olarak görüşlerini dile getirmişlerdir.

Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesinde “aileye yönelik” değişimler yapılması gerektiğini dile getiren katılımcıların görüşleri şu şekildedir: “ebeveynler demokratik tutuma karşı farkındalık geliştirmeli” (f:9), “okul-aile iletişimi güçlü tutulmalı” (f:2), “demokratik aile kültürü oluşturulmalı” (f:1).

Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesinde “kurum politikasına yönelik” değişimler yapılması gerektiğini ifade eden katılımcılardan birinin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Ö36: “Demokratik okullar olmadıkça, demokratik toplumların oluşturulmasındaki imkânsızlık göz önüne alındığında okulların fonksiyonlarının gözden geçirilmesi gerekmektedir. Okullarda demokrasi eğitiminin amacı, demokrasinin kavramsal olarak öğretilmesiyle birlikte demokrasi kültürünün oluşturulması ve hayata geçirilmesi olmalıdır. Bunu gerçekleştirmede en etkili yöntemse öğrencilerin kendi eğitim süreçlerinde rol almalarını sağlamaktır.”

Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesinde “öğretmen uygulamalarına yönelik” değişimler yapılması gerektiğini ifade eden katılımcılardan birinin görüşü şu şekildedir:

Ö41: “Öğretmenlerin sert bir otorite ile öğretmenlik yapmaya çalıştıkları sınıflarda öğrencilerin özgür bir biçimde kendilerini ifade etmeleri pek mümkün değildir. Demokraside hep birlikte yönetme felsefesi vardır. Buna uymayan sert bir otorite ile sınıf yönetmenin olması okullarda demokrasi ile ilgili ciddi sorunlar olduğuna işaret etmektedir. Örnek verecek olursam; öğretmenlerin çoğu sınıflarda bağırıp korkutarak sınıf yönetmeye çalışıyor ve aynı şekilde cezayı sıkça kullanıyor. Çoğu kişi de “Ben bilirim, benim söylediklerim doğrudur.” Anlayışı içerisinde öğretmenlik yapıyor. Öğretmenlerin öğrencilerin düşüncelerini söylemekten korkmayacağı bir sınıf ortamı hazırlamaları gereklidir. Örneğin aynı konuyla ilgili farklı ödev türleri, farklı görev dağılımlarını öğrencilerin seçimine bırakacak şekilde düzenlenebilir”

Demokrasi eğitiminin geliştirilmesinde “öğretmen eğitime yönelik” uygulamalar yapılması gerektiğini belirten katılımcıların bazılarına ait ifadeler şu şekildedir:

Ö27: “Y.Ö.K. ile iş birliği yaparak eğitim fakültelerinde okuyan öğretmen adaylarının Demokrasi Eğitimi konusunda mesleki hazırlıklarının oluşturulması ve geliştirilmesi adına gerekli politikaları dizayn etmek, planlamak, uygulamak ve geliştirmek.”

Demokrasi eğitiminin geliştirilmesi için “içeriğe yönelik” değişiklikler yapılması gerektiğini söyleyen bir katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

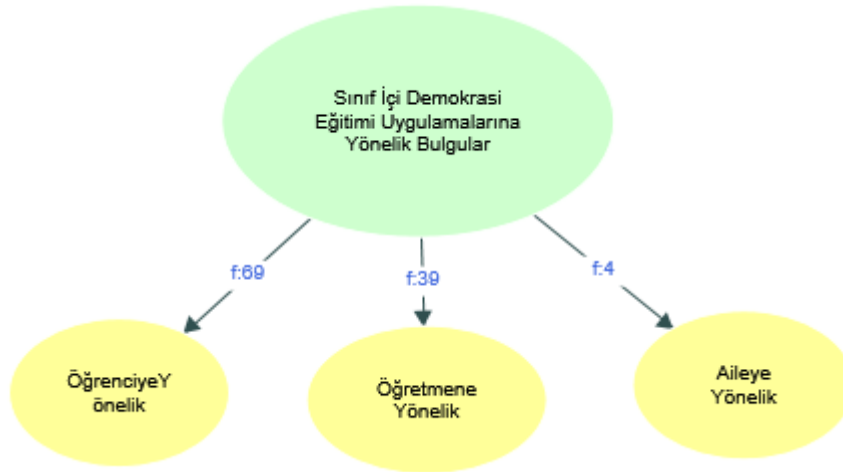
Ö16: “Demokrasi eğitimi öğretim programlarını genişletmeli, yalnızca vatandaşlık hayat bilgisi gibi derslerde yer alan birkaç hedefle sınırlı bırakmamalı tüm öğretim programlarına yaymalıdır. Programdaki hedefler, hayatın içine yayılmalı ve yaparak yaşayarak öğrenmeyi temel almalıdır. Öğretim Programlarını öğrenci merkezli hazırlamalı ve demokrasi eğitiminde öncelikle öğrencinin kendisini tanıma ifade etme, hak ve özgürlüklerini bilen ve başkalarının hak ve özgürlüklerine fikirlerine saygılı olan, sorgulama, eleştirme ve geliştirmeye yönelik açık ve örtük hedeflerine yer vermelidir.”

Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesi için “öğrenciye göre” değişiklikler yapılması gerektiğini ifade eden bir katılımcının görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Ö5: “Öğretim programlarının önceliği, disiplinlerin öğretimini değil, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine cevap verebilme özelliğini taşımasıdır. Çünkü her öğrenci grubunun ihtiyaçları, gereksinimleri ve beklentileri farklı olabileceği gibi, bir sınıftaki öğrenciler arasında da bu farklılıkları görmek mümkündür. Bu durum, öğretim programlarının esnek olmasının, bireyin gelişiminde ve eğitiminde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığı seçmeli derslerin sayısını artırıp öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve gereksinimlerine uygun seçim yaparak kendi eğitimi hakkında sorumluluk almasını sağlayacak düzenlemeler yapmalıdır.”

6.Sınıf İçi Demokrasi Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Bulgular

Bu başlıkta araştırmanın altıncı alt amacı olan “sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamaları nelere yönelik olmalıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Katılımcı cevapları analiz edilerek, “öğrenciye yönelik”, “öğretmene yönelik” ve “aileye yönelik”, şeklinde 3 ana temaya ayrılmıştır. sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamalarına yönelik bulgular Şekil 6’da belirtilmiştir.

Şekil 6. Sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamalarına yönelik modelleme

Şekil 6 incelendiğinde katılımcılar sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamalarının “öğrenciye yönelik” (f:69), “öğretmene yönelik” (f:39), “aileye yönelik” (f:4) olması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Türkiye’de sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamalarının “öğrenciye yönelik” olması gerektiğini düşünen katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir: “değerler eğitimine yönelik etkinlikler yapma” (f:20), “liderlikleri seçimle belirleme” (f:12), “üst düzey düşünme becerilerine yönelik etkinlikler yapma” (f:10), “iş birliği sağlayan sorumluluklar verme” (f:10), “öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma” (f:10), “yaratıcı drama ve rol oynama etkinliklerini uygulama” (f:4), “sosyal-duygusal becerilerini destekleyici etkinlikler yapma” (f:3).

“Öğretmene yönelik” görüşlerini sunan, Türkiye’de demokrasi eğitimi uygulamalarında öğretmene sorumluluk düştüğünü dile getiren katılımcılar görüşlerini “ortak kararları oylamaya sunma” (f:14), “demokratik lider tutum ve davranışları sergileme” (f:10), “tutum ve davranışlar ile rol model olma” (f:5), “olumlu geri dönüt verme” (f:4), “tüm öğrencilerin söz hakkı almasına dikkat edilme” (f:2), “olumlu sınıf iklimi oluşturma” (f:2), “öğretim sürecinde rehberlik etme” (f:2) şeklinde ifade etmişlerdir.

Sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamalarında “aileye yönelik” çalışmalar yapılması gerektiğini düşünen katılımcıların görüşleri “aile- öğretmen-rehberlik ile iş birliği yapma” (f:3), “aile katılımı etkinliklerine yer verme” (f:1) başlıkları altında toplanmıştır.

Sınıf içi uygulamalarda “öğrenciye yönelik” çalışmalar yapılması gerektiğini ifade eden katılımcılardan birinin görüşü şu şekildedir:

Ö13: “Doğaya, sokak hayvanlarına, çevreye saygının birbirimize saygı duymayı kolaylaştırdığına inanıyorum. Sokak hayvanlarını besliyoruz. Çevremizi temiz tutuyoruz. Doğada sıkça zaman geçiriyoruz ve gittiğimiz yeri temiz bırakıyoruz. Sorumlulukların olması için yazın sokaktaki ağaçları sulama, hayvanlara su bırakma gibi görevler veriyorum

Yapılan araştırmada öğretmenlerin sınıf içinde “aile” ile ilgili uygulamalar yapılması gerektiğini ifade eden katılımcının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö17: “*Veliler ile sürekli iletişim halinde olur eğitim sürecine onları da katarım. Eğitim ve öğretimin birbirinden farklı şeyler olduğunu eğitim işinde asıl velilerin çocuklarının öğretmeni olduğunu anlayana kadar sık sık tekrar ederim. Aile ortamında kendini ifade edemeyen bir çocuk okul ortamında da kendini ifade edemez. Velilerin bozduğu bir şeyi hiçbir öğretmen kolay kolay düzeltmez.*”

Sınıf içi uygulamalarında “öğretmene yönelik” çalışmalar bulunduğunu ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö36: “*Öğrencilerime ödev dağıtmıyorum. Masamın üzerine tüm öğrencilerim için hazırlamış olduğum ödevleri bırakıyorum ve bu ödevi yapmak isteyen, bu ödevin kendisi için faydalı olduğunu düşünen öğrencilerimin ödevi almalarını ve hakkıyla yapmalarını istiyorum. Çünkü öğrencilere zorla verilen ödevin çocukların gelişimine hiçbir katkı sağlamadığını düşünüyorum.*”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın birinci alt problemi olan demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekliliğini sınıf öğretmenleri en fazla toplumsal açıdan değerlendirerek, temel hak ve özgürlüklerini bilen bireylerin yetişmesi için olarak belirtmektedirler. Ülkedeki yönetimin demokratikleşmesi ile eğitimin demokratikleşmesi birbiri ile doğru orantılıdır. Demokratik bir anlayışa sahip ülkeler beraberinde demokratik eğitimi getirecek, demokratik bir eğitim ile yetişmiş nesiller ise ülkelerindeki demokrasiyi besleyeceklerdir. Bu araştırmanın bulgularıyla örtüşen bir çalışma Edwards'ın (2008) demokratik ülkelerde eğitimin temel amacını; demokrasiyi özümsemiş, yaşamına yerleştirmiş ve bu anlayışı geliştirebilecek nesiller yetiştirmek olduğu bulgusuna ulaştığı araştırmasıdır. Araştırmada birinci alt amaca dair elde edilen sonuçlardan diğeri de toplumsal aidiyet duygusunun yerleşmesini sağlamasıdır. Elde edilen bu bulgu Yeşil'in (2003) araştırmasında demokrasi eğitime yönelik olarak öncelikle bireyin merkezde olduğu, toplum yaşamına uyumunu kolaylaştıran hak ve özgürlüklerinin öğrenilmesine zemin hazırlaması sonucunu belirtilen çalışma sonucu ile örtüşmektedir. Guttman ve Ben-Porath, (2015) demokrasi eğitiminin temele alındığı toplumlarda okulların, çocukların donanımları için özerk bir kişilik gelişimi ile bilgi ve becerileri kazanmalarını, ayrıca ortak değerlerin edinimini sağlamak gibi misyonları bulunduğu sonucuna ulaşarak bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Bu sebeple demokrasiyi benimseyerek onun korunması ve güçlenmesi için çalışan özverili vatandaşların yetişmesinin bir yolu da insan hakları ve demokrasi eğitimidir.

Araştırmanın birinci alt probleminde ölçülmesi amaçlanan demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekliliği ile ilgili soruya katılımcıların tamamı gerekli olduğunu belirten görüşler sunmuştur. Yapılan görüşmelere göre demokrasi eğitiminin bir ülke için gerekliliği en çok toplumsal nedenlerden dolayıdır. Toplumsal nedenlerden “temel hak ve özgürlüklerini bilen bireylerin yetişmesi, toplumsal aidiyet duygusunun yetişmesini sağlaması, farklılıklara saygı duyan bireylerin yetişmesi” görüşleri öne çıkmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan Türkiye’de demokrasi eğitim düzeyinin yeterliliğine yönelik olarak sınıf öğretmenleri eğitsel yönden yetersiz bulmuştur. Sistemsel kaynaklı olarak okullarda uygulamaların yetersiz olduğu yönünde görüş belirtilmektedir. Bu bağlamda Göney (2021) Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerinin demokrasi algılarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Katılımcılar tarafından bunun sebebini ise aile, okuldaki paydaşlar, öğretmenin demokratik bir ortam sağlayamaması olarak sıralanmıştır. Yetersizliğe yönelik belirtilen bir diğer görüş ise öğretmen kaynaklı olarak demokrasi kavramına ilişkin etkinliklerin önemsenmemesidir. Memişoğlu (2022) araştırmasına katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre yeterli düzeydeki bir demokrasi eğitimi için sınıf içinde demokratik tutumlar geliştirilmesi, uygulamaların ve seçim çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin demokrasi kavramını daha iyi anlamlandırabilmeleri için yöntem ve teknikler çeşitlendirilmelidir. Bu sonuçlar araştırma bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin olarak Türkiye’de demokrasi eğitiminin yeterliliğine dair yapılan görüşmelerde katılımcıların tamamı demokrasi eğitimini yetersiz bulmaktadır. Türkiye’de demokrasi eğitiminin yetersiz olarak görülmesinin sebeplerine bakıldığında eğitsel faktörler ön planda görülmektedir. Eğitsel faktörler, sistemsel ve öğretmen kaynaklıdır. Katılımcıların çoğunluğu

Türkiye’de demokrasi eğitimindeki yetersizliğin nedeni olarak bu iki başlıktan sistemselsel faktörleri göstermiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcılar “okullarda uygulamaların yetersiz olması, demokrasi eğitiminin eğitim müfredatında ayrıntılı yer almaması ve geleneksel eğitim anlayışının sürmesi” gibi ifadelerle dikkat çekmişlerdir.

Araştırmmanın üçüncü alt problemi olan Türkiye’deki demokrasi eğitiminin önündeki en büyük engel olarak lisansüstü eğitim yapan sınıf öğretmenleri eğitsel uygulamaları görmektedir. Bilgi düzeyindeki bir demokrasi eğitimi öğrencide, demokratik bir yaşam anlayışının yerleşmesinde yeterli olmayacaktır. Bu sebeple demokrasi olgusunun otantik yaşantılar bağlamında başlıca unsurları sınıf ikliminde de uygulanarak öğretim gerçekleştirilmesi gereklidir (Kondu ve Sakar, 2013; Kuzgun, 2000). Araştırmada öne çıkan bir diğer görüş ise öğretmen kaynaklı engellerdir. Bu engeller ise demokrasi eğitiminin önemine ilişkin inancın zayıf olması ve otoriter sınıf yönetim anlayışı olarak ifade edilmektedir. Kudrnac (2021) ile Miklikowska, Rekke ve Kdurnac (2022) tarafından öğretmenlerin sınıf içi demokratik ve insan haklarını içeren evrensel değerlere ilişkin tartışma ortamı sayesinde öğrenciler arasında olumlu tutumun geliştiği bulgusuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırma sonuçları alan yazında yer alan çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Araştırmmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engellere dair katılımcılar ile yapılan görüşmelerde eğitsel uygulamalar en büyük engel olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engellerden biri olarak eğitsel uygulamaları gösteren katılımcıların çoğu ifadelerinde demokratik okul ve sınıf kültürü oluşturulamaması, yanlış eğitim politikaları ve okullarda uygulamalardaki sınırlılık görüşlerine yer vermiştir.

Araştırmmanın dördüncü alt problemi olan Türkiye’de demokrasi eğitiminde öğretim programlarının öğrenciye ve program geliştirmeye yönelik olması yönündeki görüşleri öne çıkmaktadır. Büyükkaragöz (1998) etkili bir demokrasi eğitiminin göstergesi olarak öğrencilerin artan içsel motivasyon ile özdenetimlerinin güçlenmesini vurgulamaktadır. Öztürk ve Can (2020), araştırmasında çocukların geleceklerinin şekillenmesinde ilkökul çağında kazanılan bilgi, beceri ve tutumlar temel faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda ilkökul döneminde çocuklar arkadaşlık, adalet, barış, özgürlük, sorumluluk, sevgi, saygı, katılım, liderlik, yardımseverlik, yurttaşlık ve demokratik davranışlar gibi toplumsal değerleri öğretim ortamları olan okullarda kazanıldığı ifade edilebilir. Alan yazında araştırmalar, program geliştirmede dikkate alınacak unsurlar arasında olan sosyal duygusal becerilerin gelişimine ilişkin bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Yapılan bu çalışmanın öğretim programlarının program geliştirmeye yönelik olarak temel eğitim kademelerinde yer almasına ilişkin bulguları ile Samancı’nın (2010) ilkökul öğretim programlarının öğrenciyi merkeze alan, demokratik sınıf iklimi, nitelikli öğretmen rehberliği, farklı görüşlere saygı duyma, demokratik farkındalığı artırma, demokratik zihniyeti destekleyen oyunlar gibi etkinliklere yer verilebilmesine ilişkin bulguları paralellik göstermektedir.

Öğretim programlarının program geliştirmeye yönelik hayatilik ilkesine uygun olmasına ilişkin bulgular dikkat çekmektedir. Demokratik değerlerin gelişimi yani demokrasi eğitimi yalnızca yükseköğretim ve temel eğitim ile sınırlı değildir. Aile, demokrasinin temel taşlarından, bu sebeple demokrasi eğitiminde ailenin önemi önceliktir. Demokrasi eğitiminin çocuk için anlamlı hale gelmesinde aile tutumu dikkat çeker. Okullar demokrasi eğitiminin resmi yanını sağlarken yanı okullar tarafından sağlanırken, örtük olarak ise aile ve çevre tarafından kazandırılmaktadır (Chomsky, 2007; Bali & Hayır Kanat, 2023). Bu bağlamda Büyükkaragöz (1994) aile ortamı ve gündelik yaşamdaki tüm ortamlarda örtük öğrenme ile gerçekleştiği bulgusuna ulaşmıştır. çocuğun yaşamında tüm biçimsel öğrenmelerde ilköğretimden önce gelen aile, en önemli toplumsallaştırıcı unsur olarak görülmektedir (Tan, 1989). Çünkü demokrasi ile aile yapısı arasında güçlü bir bağ vardır. Otoriter ebeveynlerin olduğu bir ortamın, demokratik olması beklenemez (Büyükkaragöz, 1994). Alan yazındaki çalışmalar demokrasi öğretimini birey, eğitim ve çevre bağlamında "aile" kavramını vurgulamaktadır. Araştırma bulgularını desteklemektedir.

Yapılan araştırmanın dördüncü alt problemine yönelik olarak katılımcılar ile Türkiye’de demokrasi eğitiminin nasıl olması gerektiği konusunda görüşmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda katılımcılar çoğunlukla demokrasi eğitiminin öğrenciye yönelik olması gerektiğini ve bu konuda program geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciye yönelik bir demokrasi eğitimi olması gerektiğini belirten katılımcıların “bireyler arası farklılıkların dikkate

alınması, öğrencinin aktif olması” görüşleri dikkat çekmektedir. Demokrasi eğitimi konusunda program geliştirmeye yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini ise katılımcılar “sosyal duygusal becerilerin gelişimine yönelik olmalı, bağımsız ders olarak yer almalı, temel eğitim kademelerinde yer almalı, hayatilik ilkesine uygun olmalı “şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırmanın beşinci alt problemi olan Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesine yönelik olarak kurum politikasının önemine ilişkin görüşlerde demokratik okul kültürü oluşturulması ön plana çıkmaktadır. Demokrasi kültürünün ve değerlerinin yerleştirilmesinde "Katılım" kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin demokratik süreç içerisinde aktif bir katılım gösterebilmesi için gereken bilgi ve becerilerle donatılması gerekmektedir. Okutan (2010) araştırmasında öğrenciler başta olmak üzere okul idarecileri, öğretmenler gerektiğinde yardımcı personelini kapsayan okul paydaşları yönetim sürecine dâhil edilmesi bu kazanımları destekleyerek kurumların işleyiş politikalarının gelişimi sağladığı bulgusu araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Okul, çocuğun ailede kazanılan demokratik değerlerin zenginleştirilebileceği en önemli kurumdur. Bu gelişimin sağlanmasında okullarda tartışmaların ve eleştirilerin saygı ve hoşgörü ile demokratik disiplinler dikkate alınarak yapılması önemlidir. Bali & Hayır Kanat (2023) araştırmasında, okulun her bir birey için eşitlik ve adaletin sağlanmasını amaçlayan demokratik bir ortam olması bulgusuna ulaşmıştır. Bu da yapılan bu çalışmada ortaya çıkan kurum politikalarından demokratik okul kültürünün oluşturulmasına ilişkin bulguyla paraleldir.

Araştırmanın beşinci alt problemi ile ilgili Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilmesine yönelik katılımcılar kurum politikasına yönelik çalışmalar ile Türkiye’de demokrasi eğitiminin geliştirilebileceği konusunda görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre “demokratik okul kültürü oluşturulmalı, eğitim paydaşları arasında iş birliği güçlendirilmeli, fırsat ve imkan eşitliği sağlanmalı” ifadeleri öne çıkmaktadır

Araştırmanın altıncı alt problemi olan sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamalarında öğrenciye yönelik olarak değerler eğitimi içeren etkinliklerin yapılması görüşü öne çıkmaktadır. Bireyin güçlü kişilik ve karakterinin oluşmasında değerler önemli bir faktördür. Araştırmanın sonuçları ile benzerlik gösteren Şişman, Güleş & Dönmez, (2010) araştırmasında demokratik bir sınıf içi etkinliklerinde uygulanacak yöntemlerin öğrenciler arası açık iletişimi, iş birlikli uygulamaları, olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurarak eleştirel düşünmesini, tahmin ve analiz becerisini kullanmasını ve günlük yaşam sorunlarının çözümünde kullanılabilmesinin önemini belirtmektedir. Okul öncesi dönemde düzeye uygun etkinlikler ile değer eğitiminin, duygusal, sosyal, ahlaki ve akademik becerileri geliştirdiği bulunmuştur (Öztürk & Can, 2020; Lovat, 2017). Demokratik değerlerin edinim sürecinde, demokratik tutum ve eleştirel düşünme becerisini kazandırma ve ifade edebilmesini sağlamak önemlidir (Hotaman, 2010). Belirtilen çalışmalar ışığında araştırma bulguları olan sınıf içi demokrasi eğitimi uygulamaların da değerler öğretimine yönelik etkinliklerin önemi ile paralellik göstermektedir.

Araştırmanın altıncı alt problemi doğrultusunda demokrasi eğitiminin sınıf içi uygulamalarda nasıl olması gerektiği araştırılmıştır. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu sınıf içi uygulamaların öğrenciye göre olması gerektiğini bildirmişlerdir. Katılımcıların görüşlerine göre öğrenciye yönelik uygulamalar “değerler eğitime yönelik etkinlikler yapma, liderlikleri seçimle belirleme, iş birliği sağlayan sorumluluklar verme, öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma” şeklinde olmalıdır.

Öneriler

Araştırmanın demokrasi eğitiminin gerekliliğine yönelik sonuçlarından yola çıkarak öncelikle eğitimcilerin demokrasiyi benimsemeleri gerekmektedir. Bir öğretmen kendini sürekli geliştiren, yenileyen, bilimin izinden giden karaktere sahip olmalıdır. Bu doğrultuda demokrasi ve getirileri konusunda öğretmenler kendi çalışmalarını yürütmeli ve bilinç sahibi olmalıdır.

Türkiye’de demokrasi eğitiminin önündeki engellerden biri sistemsel engeller olarak görülmüştür. Buna göre eğitim sistemimizdeki demokratik engeller uzmanlar tarafından belirlenmeli, Son düzenlenen öğretim programları incelenerek müfredat buna göre yenilenmelidir. Müfredat yenileme çalışmaları da demokratik süreçlerle ve katılımı gerçekleştirilmelidir. Müfredatın yenilenmesiyle beraber ders kitapları ve kitaplarda önerilen sınıf içi uygulamalar da gözden geçirilmelidir.

Araştırma problemine dair sonuçlardan yola çıkarak öğretmenlere, geleneksel anlayıştan koparak demokratik uygulamalara, sınıf içi uygulamalarda çağdaş yaklaşımlara benimsenebilir. Veli

toplantıları, sosyal ortamlar gibi ebeveynler ile yapılan görüşmelerde demokrasi ile ilgili detaylara öğretmenler yer vermelidirler.

Kaynakça

- Aktepe, V. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde demokrasi eğitimi*. R. Sever (Ed.). Ankara: Nobel.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51 (1), 395-407.
- Arslan, M. (2012). *Araştırma yöntem ve teknikleri ders notları*, Harran Üniversitesi, Birecik Meslek Yüksekokulu, 15.
- Atasoy, A. (1997). *İlköğretim ikinci kademedeki demokrasi eğitimi ve ilköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bali, M. E., & Hayır Kanat, M. (2023). Demokrasinin gelişiminde eğitim sistemlerinin rolü: orta doğu bölgesi. *Uluslararası Sosyal Ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (19), 87-107. <https://doi.org/10.20860/ijoses.1265292>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Büyükdüvenci, S. (1998). “Türkiye’nin Demokrasi ve Eğitim Sorunsalı”, *Yeni Türkiye: Cumhuriyet Özel Sayısı*, 2 (23-24), ss. 1059-1063, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Büyükkaragöz, S. (1994). Demokrasi eğitimi ve okul. *Çağdaş Eğitim*, 19 (202), 10-14.
- Büyükkaragöz, S. (1998). *Demokrasi eğitimi ve okul*. TDV Yayınları, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (23. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chomsky, N. (2007). *Demokrasi ve eğitim*. BGST Yayınları, İstanbul.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed.: M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Dahl, R. A. (2019). *Demokrasi üstüne*. (Çev. Betül Kadioğlu). Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Davies, L. (1999). Comparing definitions of democracy in education. *Compare*, 29(2), 127-140.
- Doğan, İ. (2007). *Modern toplumda vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları*, 6. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2004). Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi: Çukurova Üniversitesi örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 107-128.
- Duman, B. (2008). Öğrenme- öğretme sürecindeki entelektüel şizofrenizm. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 287-321.
- Edwards, C. (2008). *Classroom discipline & management*. New Jersey: John Wiley & Sons Publishers.
- Fidan, T. & Öztürk, İ. (2015). Perspectives and expectations of union member and non- union member teachers on teacher unions. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 5 (2), 191-220.
- Göney, H. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler derslerinde demokrasi eğitimi hakkındaki görüşleri ve değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Gözütok, F.D. (1995). *Öğretmenlerin demokratik tutumları*. Türk Demokrasi Vakfı, Ankara.
- Guttmann, A., & Ben-Porath, S. (2015). Democratic education. M.T. Gibbons (Ed) “*The encyclopedia of political thought*”. John Wiley & Sons.
- Gülmez, M. (2001). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Todaie Yayınları.
- Gürşimşek, I., & Göregenli, M. (2004). Öğretmen adayları ve öğretmenlerde demokratik tutumlar, değerler ve demokrasiye ilişkin inançlar. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayını, 77 - 85.
- Güven, A. (2008). Demokratik vatandaşlık ve tarih eğitimi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2): 337-350.
- Haçat, S. O., & Demir, F. B. (2017). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersine ilişkin görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Hotaman, D. (2010). Demokratik eğitim: Demokratik bir eğitim programı. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 29-42.
- Huberman, A. M., & Miles, M. B. (1994). Veri yönetimi ve analiz yöntemleri. N.K. Denzin ve Y.S. Lincoln (Ed.), “*Nitel araştırma El Kitabı*” (s. 428-444). Sage Yayınları, Ankara.

- İnan, S. (2016). Çocuk ve siyaset: Sosyal bilgiler dersinde (okullarda) siyaset eğitimi -bir teorik çerçeve denemesi. *V. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi (USBES) Sempozyumu*, Denizli: Pamukkale Üniversitesi. 38-46).
- Karabay Koçyiğit, B. (2004). Farklı öğretim materyalleriyle (karikatür, öykü, film) desteklenerek yürütülen öğretimin ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinin eleştirel düşünmeye katkısı. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale.
- Kaypak, Ş. (2016). Demokrasi kültürü ve hoşgörü: hatay örneğinde. *2. Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongre (5-7 Mayıs 2016) Kitabı*, 147-160.
- Kepenekçi, Y. (2003). Demokratik okul. *Eğitim Araştırmaları*, 3(11), 44-53.
- Kışlalı, A. T. (1989). *Demokrasi Eğitiminde Öneriler Demokrasi İçin Eğitim*. Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara.
- Kondu, Z., & Sakar, T. (2013). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi niçin verilir?. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 49-60.
- Kudrnáč, A. (2021). Is Classroom political discussion able to reduce anti-immigrant attitudes in adolescents? Testing the effect of frequency, length, and topic of classroom political discussions on anti-immigrant attitudes. *Journal of Applied Social Psychology*, 52, 220-232.
- Kuzgun, Y. (2000). Eğitimde kendini gerçekleştirme. A. Şimşek (Ed.). *"Sınıfta Demokrasi"*, Eğitimsen Yayınları, Ankara.
- Lovat, T. (2017). Values education as good practice pedagogy: Evidence from Australian empirical research. *Journal of Moral Education*, 46(1), 88-96.
- Maboçoğlu, M. (1999). Demokrasi eğitimi nasıl olmalıdır?. *Eğitim ve Bilim*, 23(111).
- Memişoğlu, H. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre demokrasi eğitimi, *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2345–2358. <https://doi.org/10.26450/jshsr.3345>
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2):273-294.
- Miklikowska, M., Rekker, R., & Kdurnac, A. (2022). A little more conversation a little less prejudice: The role of classroom political discussions for youth's attitudes toward immigrants. *Political Communication*, 39(3), 405-427.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition). SAGE Publications, Calif.
- Okutan, M. (2010). Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 938-946.
- Öner, N. (1998). *"Demokrasinin Epistemolojik Dayanağı"*, Felsefe Dünyası, 27, Türk Felsefe Derneği Yayını, Ankara.
- Özdemir, H., Aydın, S., & Çapa, M. (2023). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitiminde demokrasi ve insan haklarının önemi. *International Journal of Progressive Studies in Education (ijopse)*, 1(1), 65–74. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7651459>
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve öğretme* (7. Baskı). Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Özsoy, S. (2004). Demokrasi eğitiminin imkansızlığı üzerine. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale.
- Öztürk, E., & Can A. A. (2020). The effect of music education on the social values of preschool children. *Cypriot Journal of Educational Science*, 15(5), 1053-1064
- Öztürk, S. R. (1994), *Sanata duyulan ilgi düzeyi ile demokratik tutum arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Samancı, O. (2010) Democracy education in elementary schools, *The Social Studies*, 101(1), 30-33. <https://doi.org/10.1080/00377990903285499>
- San, C. (1994) *Demokratik siyasal kültür ve insan hakları, insan hakları yyllığı*, 16, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Shafer, S. M. (1987). Human rights education in schools. In *Human Rights & Education* (pp. 191-205). Pergamon.
- Şahin, B. (2021). *Türkiye'de demokrasi eğitimi konusunda 2000-2020 tarihleri arasında yapılmış çalışmaların incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Şahinel, S. (2002), *Eleştirel düşünme*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

- Şara Hürsoy, P., Yalçın, D., Bıyık, M., & Özbek, M. M. (2023). Hayat Bilgisi (1-3. sınıf) öğretim programlarında yer alan kazanımların demokrasinin temel ilke ve değerleri açısından incelenmesi. *International Primary Education Research Journal*, 7(2), 51-69.
- Şimşek, A. (2000). *Sınıfta demokrasi*. (2. Baskı). Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Şişman, M., Güleş, H., & Dönmez, A. (2010). Demokratik Bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 167-182
- Tan, M. (1989). *Demokrasi eğitiminde boyutlar ve sorunlar*. *Demokrasi için eğitim*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Thanh, N. C., & Thanh, T. T. (2015). The interconnection between interpretivist paradigm and qualitative methods in education. *American Journal of Educational Science*, 1(2), 24-27
- Ulusoy, K., & Erkuş, B. (2016). İlkokul 4. sınıfta “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi” dersinin okutulmasına ilişkin sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 1143-1172.
- URL1: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_02/01170546_turk_milli_egitim_sistemi_190124.pdf
- URL2: <http://> “2009 Avrupa Konseyi, Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi hakkındaki Avrupa Bildirisi Taslağı”. Erişim Tarihi: 10.01.2024
- Yağcı, E. (1998). Demokrasi ve eğitim. *Eğitim ve Bilim*, 22 (107).
- Yeşil, R. (2003). Demokratik eğitim ortamının insan hakları temeli. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 45-54.
- Yeşil, R. (2004). İnsan hakları ve demokrasi eğitiminde yöntem, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 35-41.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, L. (2004) Demokrasi eğitiminin liberal ve toplumcu ikilemleri. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, Çanakkale.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

